

KADERNOTA 2024-2027

Inhoud

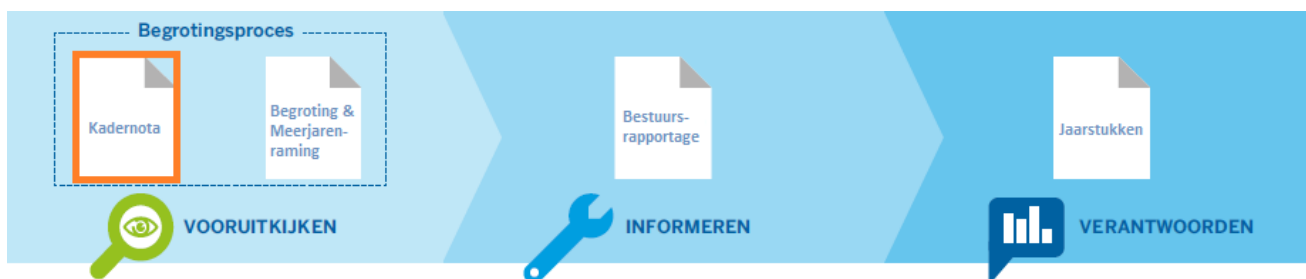
	Pagina
Inleiding	1
Context	2
Ontwikkelingen planperiode	3
Financiële opgave	4
Afweging	9
Beschouwing	10
Tariefscenario	11
Bijlage	13

KADERNOTA 2024-2027

Inleiding

De kadernota is het instrument binnen de Planning- en Controlcyclus, waarmee de Algemene Vergadering een integrale meerjarige afweging kan maken en kaders en prioriteiten meegeeft voor het opstellen van de begroting en meerjarenraming. De kadernota beschrijft een periode van vier jaar, maar kijkt ook naar de periode daarna. In dit perspectief worden de opgaven en de financiële consequenties beschouwd. Tijdens de algemene beschouwingen plaatsen de fracties dit ook in de context van hun lange termijnvisie.

De kadernota bevat de meerjarige verwachting van de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen en ambities van het waterschap binnen de context van de economische en demografische ontwikkelingen. Tevens maakt de investeringsplanning onderdeel uit van de kadernota. De kadernota sluit af met het tariefscenario voor de komende begroting en meerjarenraming.

Figuur 1 – P&C cyclus (met Kadernota gearceerd)

De bespreking en vaststelling van de kadernota in de Algemene Vergadering van juli is te zien als het opiniërende moment in het totale begrotingsproces. Bij deze bespreking houden de fracties hun algemene beschouwingen en geeft de Algemene Vergadering aan welke richting of opdrachten zij meegeeft voor de verdere uitwerking van de begroting en meerjarenraming.

Context

Vanuit de ingezette koers werken we verder aan omvangrijke opgaven.

Deze kadernota is de eerste kadernota in de nieuwe bestuursperiode. De kadernota is voor het belangrijkste deel opgesteld door het vorige college. Daarbij is het college uitgegaan van de koers die door het vorige bestuur is ingezet. Parallel aan het opstellen van de kadernota is een bestuursprogramma gemaakt. De kadernota bevat daardoor nog niet de uitwerking en consequenties van het bestuursprogramma. Het bestuursprogramma wordt uitgewerkt in een collegeplan. Na vaststelling van het collegeplan wordt dit meegenomen in het vervolg van het begrotingsproces.

De noodzaak om maatregelen te nemen om het waterbeheer toekomstbestendig in te richten wordt steeds duidelijker.

De effecten van klimaatverandering zijn steeds duidelijker merkbaar. Voor de komende jaren geldt dat het waterschap verder werkt aan omvangrijke opgaven over de volle breedte van het waterbeheer. Zo moeten onder andere dijken worden versterkt en maatregelen genomen om de waterkwaliteit te verbeteren. We zien daarnaast dat de grenzen van ons watersysteem worden bereikt en gaan aan de slag met vraagstukken over waterbeschikbaarheid. Als gevolg van groei van het aantal woningen in het beheergebied moet de capaciteit van de zuiveringsinstallaties worden uitgebreid. Daarbij kijken we nadrukkelijk naar duurzame oplossingen. Bij het realiseren van onze opgaven werken we samen met onze omgeving en wanneer er samenhang is tussen ontwikkelingen, brengen we deze met elkaar in verband.

Macro-economische ontwikkelingen blijven onzekerheden met zich meebrengen.

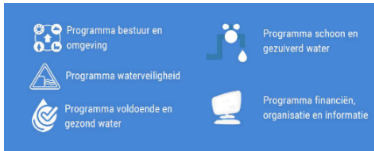
In 2022 en in de eerste helft van 2023 zijn de macro-economische omstandigheden ingrijpend gewijzigd. Er is sprake van sterk oplopende prijsontwikkelingen en een zeer volatiele (energie)markt. We zien dat deze macro-economische omstandigheden aanhouden. Dat brengt onzekerheden met zich mee voor de toekomstige kostenontwikkeling, zeker gezien de omvangrijke (investerings)opgaven die voor ons liggen. Het waterschap moet, meer dan voorheen, rekening houden met deze onzekerheden en mogelijke tegenvallende omstandigheden. Dit leidt ertoe dat we in staat moeten zijn en blijven om flexibel om te gaan met veranderingen als deze zich aandienen.

Landelijke opgaven en knelpunten steeds directer verbonden met taak en rol waterschap

In de nationale politiek is de afgelopen tijd veel aandacht voor de gevolgen van de klimaatverandering, de transitie in het landelijk gebied, de woningbouwopgave, de stikstofproblematiek en de energietransitie. Bij al deze opgaven heeft het Rijk aangegeven dat water en bodem sturend zijn. Bij het invullen van deze opgaven en transities is het waterschap volwaardig partner en geeft het waterschap water en bodem een stem. Dit vraagt een sterkere visie op onze inzet vanuit onze taken en verantwoordelijkheden. Het betekent anders werken en meer samenwerken in het gebied, bewust kiezen, andere competenties, positionering en strategie. De komende tijd zullen kaders hiervoor moeten worden opgesteld om helder te krijgen hoe we dit als waterschap vorm en inhoud willen geven. Daarnaast is het tempo van deze landelijke ontwikkelingen ook bepalend voor onze uitvoering. Bijvoorbeeld voor de momenten waarop zuiveringsinstallaties moeten worden uitgebreid of projecten kunnen worden uitgevoerd.

Voor het realiseren van opgaven is een goede organisatie nodig

Om de omvangrijke opgaven te realiseren is het voor het waterschap essentieel om een goede organisatie te hebben met medewerkers die voldoende kennis en capaciteit hebben. Dat is in deze tijd een grote uitdaging. De verwachting is dat de krapte op de arbeidsmarkt nog wel enige tijd standhoudt. Er is daarom voortdurende aandacht nodig voor de ontwikkeling van de organisatie en hoe we goede mensen kunnen binden aan het waterschap.

Ontwikkelingen planperiode

Belangrijke huidige voorziene ontwikkelingen zijn hieronder opgesomd en in de bijlage toegelicht.

Programma bestuur en omgeving

- Nieuwe bestuursperiode van start
- Water en bodem sturend
- Omgevingswet
- Herziening Belastingstelsel
- Rechtmatigheidsverklaring
- Agenda Biodiversiteit
- Nationaal programma landelijk gebied
- Samen maken we Flevoland
- Klimaataanpak en energiestrategie

Programma Waterveiligheid

- Opstellen en uitvoeren van het 'eigen' versterkingsprogramma
- Start dijktraject 8-4 (Ketelbrug tot Roggebotbrug) in 2025 of later
- Wisselwerking met ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. Lelystad Waterfront, Oostvaardersoevers, Pampus)
- Beoordeling primaire en regionale waterkeringen
- Zorgplicht waterkeringen

Programma Voldoende en gezond water

- Watersysteemtoetsing
- Waterbeschikbaarheid
- Bodemdaling
- Maatwerk in (peil)beheer
- Toekomstbestendig maken gemaal Smeenge, Gemaal Colijn, gemaal Lovink en gemaal Wortman
- Kaderrichtlijn water

Programma Schoon, gezuiverd Water

- Richtlijn Stedelijk afvalwater en richtlijn prioritare stoffen
- Afvalwaterakkoorden
- Ruimtelijke ontwikkelingen
- Beleidsvaluatie afvalwater buitengebied
- Discrepantie
- Capaciteitsuitbreiding en verduurzaming AWZI's / Almere fit for the future
- Ultieme waterfabriek
- Invulling groeifonds

Programma Financiën, organisatie en informatie

- Impact van dijkversterkingsprojecten op toekomstbestendige financiën
- Rechtszaak heffing rijkswateren
- Fiscale complexiteit neemt toe
- Informatiestrategie vanaf 2026
- Datagedreven werken
- Kantoor Larserbos
- Opgavegestuurd en omgevingsgericht werken
- Aantrekkelijk werkgeverschap, behoud van medewerkers, krappe arbeidsmarkt

De ontwikkelingen zijn beschreven in hoofdstuk 1 van de bijlage.

Financiële opgave

Ontwikkeling kosten

De nettokosten laten in de komende jaren een aanzienlijke stijging zien. Een uitgebreide toelichting op de kostenontwikkeling ten opzichte van de bestaande Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 is opgenomen in hoofdstuk 2 van de bijlage. Hieronder is de kostenontwikkeling van de kadernota ten opzichte van de bestaande begroting en meerjarenraming op hoofdlijnen weergegeven. Daarbij is onderscheid gemaakt in:

- 1) Reeds genomen AV-besluiten na vaststelling van de huidige Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 (paragraaf 2.1);
- 2) Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten (paragraaf 2.2);
- 3) Verwachte besluiten die nog worden genomen voor vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 (paragraaf 2.3);
- 4) Kosten van nieuwe ontwikkelingen waarover wordt besloten ná vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 (paragraaf 2.4).

Voor de Meerjarenraming 2025-2027 geldt dat dit perspectief onzekerder is dan in voorgaande jaren door de huidige (economische) omstandigheden met veel fluctuatie in de markt. Met betrekking tot de macro-economische onzekerheden is in de kadernota uitgegaan van voorspellingen van het gerenommeerde planbureaus en instellingen als CPB/DNB, toegepast op de situatie van het waterschap.

1. Reeds genomen AV besluiten na vaststelling Begroting 2023 & Meerjarenraming 2024-2026

In november 2022 is de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027 vastgesteld. Sindsdien heeft de AV een aantal besluiten genomen dat financiële consequenties heeft voor het kostenniveau van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027. Het gaat dan onder andere om de vervanging van gecreosoteerde oevers in Noordoostpolder (AV november 2022), de versterkingsopgave HWBP (AV december 2022 en maart 2023) en de effecten van de CAO-ontwikkeling (AV maart 2023). De kosten die samenhangen met deze besluiten bedragen € 3,0 tot € 4,4 miljoen per jaar.

2. Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten

Belangrijke posten betreffen inflatie-ontwikkeling, loonontwikkeling en de actualisatie van de energieprijzen. De raming van inflatie- en loonontwikkeling is gebaseerd op voorspellingen van gerenommeerde planbureaus en instellingen zoals het Centraal Planbureau (CPB) en De Nederlandsche Bank (DNB). In de Kadernota is uitgegaan van een algehele prijsontwikkeling van 5% in 2024 en voor de jaren daarna van 2,7%. Voor de loonontwikkeling wordt uitgegaan van de verwachting die het CPB heeft afgegeven voor de sector overheid van 5,2% in 2024. Voor de jaren daarna bedraagt dit percentage gemiddeld 4,9%. Waterschap Zuiderzeeland is een van de grootste energieverbruikers van in ons beheergebied. De energiekosten zijn daarom apart geraamd, waarbij de kale energieprijzen zijn geactualiseerd op basis van de forwardmarkt. De forward markt is gedaald t.o.v. het uitgangspunt onder de afgelopen B&MR 2023-2026. Dit kostenverlagende effect van € 3,7 miljoen in 2024 is verwerkt in deze Kadernota.

De autonome ontwikkelingen en collegebesluiten bedragen samen -€ 1,3 miljoen in 2024 oplopend naar +€ 7,2 miljoen in 2027. Naast de belangrijkste bovengenoemde posten zijn diverse andere autonome ontwikkelingen verwerkt. Het gaat dan onder andere om de kapitaallasten en de actualisatie van de (solidariteits)bijdrage aan het HWBP. In 2027 is daarnaast rekening gehouden met rentelasten die voortkomen uit het feit dat de HWBP subsidie-inkomsten (in principe) zijn gemaximeerd op € 40 miljoen per jaar en niet synchroon lopen met de uitgaven die gedaan worden voor de versterking van de IJsselmeerdijk.

De collegebesluiten betreffen twee meerjarenonderhoudsplannen, voor Waterbeheer en Dienstverlening & Informatie. Het totaalverzicht met toelichting is opgenomen in paragraaf 2.2.

3. Verwachte besluiten voor vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027

In paragraaf 2.3 van de bijlage is een overzicht opgenomen van de voorstellen die voorzien worden vóór vaststelling van Begroting en Meerjarenraming 2024-2027. Voorstellen die naar verwachting (onder andere) voor vaststelling van de B&MR nog aan de AV worden aangeboden zijn:

- Beoordeling primaire keringen;
- Afvalwaterakkoord Almere;
- Ultieme waterfabriek;
- Rechtmatigheidsverantwoording;
- Informatiestrategie fase 2 / Datagedreven werken en
- Samen toekomstgericht werken & Larserbos.

Daarnaast zal in de periode tot en met september ook het Meerjarenonderhoudsplan van Zuiveringen en Gemalen voor de komende planperiode nog worden geactualiseerd en vastgesteld door het college.

Voor de bovenstaande ontwikkelingen is nu een kosteninschatting opgenomen in de kadernota (oplopend van +€ 0,9 miljoen in 2024 naar +€ 1,2 miljoen in 2027). De daadwerkelijke financiële consequenties zullen op basis van de bestuurlijke besluitvorming uiteindelijk worden verwerkt in de technische notitie van de begroting en de definitieve Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 die respectievelijk in oktober en november aan de AV wordt aangeboden.

4. Nieuwe ontwikkelingen na vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027

In hoofdstuk 1 van de bijlage zijn verder ook (beleids)ontwikkelingen beschreven waarvan besluitvorming wordt voorzien ná vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027, maar die mogelijk wel financiële consequenties kunnen hebben voor het kostenniveau in de planperiode. Hierbij valt te denken aan dossiers als:

- Kosten van realiseren van doelstellingen op het gebied van biodiversiteit.
- Consequenties van het sluiten van afvalwaterakkoorden en aanpassingen aan transportstelsels.
- De komst van een onafhankelijke rekenkamer op basis de Wet versterking decentrale rekenkamers.

Een belangrijk besluit dat de AV nog moet nemen, welke naar verwachting van wezenlijke invloed zal zijn op de kostenontwikkeling van de zuiveringstaak betreft de renovatie en uitbreiding van de AWZI Almere. Bij vaststelling van de strategie afvalwaterketen (AV juli 2021) was de inschatting dat de uitbreiding kostenneutraal zou kunnen plaatsvinden. De verdere uitwerking hiervan is in een vergevorderd stadium, maar nog niet definitief. De meest recente inschattingen laten echter zien dat de uitbreiding, met name als gevolg van de macro-economische ontwikkelingen, zal leiden tot een aanzienlijke kostenverhoging. Hoe groot dit exact is, is op dit moment nog niet aan te geven en zal ook afhangen van de uiteindelijke bestuurlijke keuzes. Duidelijk is echter wel dat het, bij gelijkblijvende wijze van uitvoeren, om aanzienlijke bedragen gaat. De uitbreiding van de AWZI Almere is qua omvang ook de grootste (netto) investering uit de historie van het waterschap.

Voor deze nieuwe ontwikkelingen is zo goed mogelijk een inschatting gemaakt van de kosten. Deze inschatting is betrokken bij de bepaling van de tariefscenario's.

5. Totaal kostenontwikkeling

In onderstaande tabel is samengevat hoe de kostenontwikkeling er voor de komende jaren uit komt te zien op basis van de hiervoor beschreven ontwikkelingen. De basis voor het bepalen van het tariefscenario loopt op van € 103,2 miljoen in 2024 tot € 118,2 miljoen in 2027. Deze ontwikkeling ligt hoger dan de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027. Het verschil is voor een groot deel toe te rekenen aan de autonome macro-economische ontwikkelingen zoals de prijsontwikkelingen.

Nettokosten	2024	2025	2026	2027
Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026	100,7	101,0	103,6	103,6
AV Besluiten na B&MR 2023-2026	3,1	3,5	3,9	4,5
Autonome ontwikkelingen en DenH besluiten	-1,5	1,6	3,0	7,0
Subtotaal (t/m AV juni)	102,3	106,1	110,5	115,1
Verwachte besluiten na Kadernota en voor B&MR 2024-2027	0,9	1,1	1,0	1,2
Totaal Kadernota 2024-2027	103,2	107,2	111,5	116,3
Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling B&MR 2024-2027	-	1,7	3,7	3,9
Totaal Kadernota 2024-2027 (incl nieuwe ontwikkelingen = basis voor bepaling tariefscenario)	103,2	108,9	115,2	120,2
Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 (incl. nieuwe ontwikkelingen = basis voor bepaling tariefscenario)	102,2	103,7	107,0	107,0
Verschil Kadernota en B&MR 2023-2026 (basis voor tariefscenario)	1,0	5,2	8,2	13,2¹

Tabel 1 Ontwikkeling nettokosten Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027

Risico's en onzekerheden

De bovenstaande kostenontwikkeling is een inschatting van de kosten voor de komende jaren. Het maken van deze inschatting is, net als voorgaand jaar, lastiger dan eerdere jaren vanwege de huidige dynamische (economische) omstandigheden. Enkele voorbeelden van onzekerheden die een aanzienlijke impact kunnen hebben op de kostenontwikkeling in de komende jaren zijn:

- TenneT heeft recent een bericht uitgebracht dat de transporttarieven die zij naar verwachting in 2024 in rekening gaan brengen bij de netbeheerders (waaronder onze netbeheerder Liander) zullen stijgen met percentages tussen de 80% en 135%. Hoe dergelijke effecten doorwerken in tarieven van Liander richting de eindgebruikers is nog niet duidelijk. In deze Kadernota zijn deze kosten vooralsnog niet apart opgenomen en is ervan uitgegaan dat dit binnen de geraamde inflatieruimte opgevangen moet worden. Een schatting is echter wel dat de doorwerking van deze effecten dusdanig groot kan zijn (ordegrootte +€ 1,0 miljoen tot +€ 2,0 miljoen), dat de geraamde inflatieruimte in deze kadernota onvoldoende is om dit op te vangen.

Het zuiveringsslib wordt verwerkt door HVC sinds 2022. De afgelopen jaren is het slibverwerkingstarief van HVC steeds geïndexeerd op basis van de consumentenprijsindex. HVC heeft recent aangegeven dat de indexatie op basis van de huidige inzichten niet toereikend is om kosten te kunnen dekken en dat mogelijk een hogere indexatie noodzakelijk is. Slibverwerking is kostbaar. Een hoge indexatie van dit tarief legt daarmee een groot beslag op de inflatieruimte die in de kadernota is opgenomen.

- Voor de energieprijzen geldt dat de forwardmarkt is gedaald ten opzichte van de B&MR 2023-2026. De markt blijft echter volatiel. Het waterschap is een grote energieverbruiker en schommelingen op de energiemarkt kunnen een grote impact hebben op de kostenontwikkelingen.
- De raming van inflatie in deze Kadernota is gebaseerd op de consumentenprijsindex. Van de index die voor ons het belangrijkste is, de grond-, weg-, en waterbouw, is geen raming beschikbaar. Historisch gezien laat deze index ook flinke schommelingen zien. In 2023 vindt een aantal grotere aanbestedingen nog plaats die ook een indicatie geven in hoe de GWW-markt zich ontwikkelt. Uitgangspunt voor inflatie blijft dat we gerenommeerde planbureaus, en dus de raming van de consumentenprijsindex, volgen voor het bepalen van de inflatieruimte;
- Voor de loonontwikkeling geldt eveneens dat we gerenommeerde planbureaus volgen. Het CPB prognosticeert de loonontwikkeling 2024 op 5,2%. De CAO voor waterschappen loopt eind 2023 af. Hoe hoog de loonstijging voor 2024 zal zijn, blijft lastig inschatten. Op dit moment is nog te zien dat loonafspraken in recente CAO's nog hoger liggen dan het percentage van 5,2% dat het CPB voorspelt

¹ Het jaar 2027 is geen onderdeel van de vastgestelde Begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026. Voor 2027 wordt in de kadernota het kostenniveau van 2026 als basis genomen. Het verschil tussen de kadernota en de vastgestelde B&MR 2023-2026 is daarom van minder betekenis.

voor 2024 en die ook in de kadernota is aangehouden. Medio augustus volgt een nieuwe CPB-raming, die zonodig meegenomen wordt in de technische notitie van de begroting (AV oktober).

- Op 6 juni heeft de AV het bestuursprogramma "Verbinden en koers houden" vastgesteld. De komende tijd wordt dit uitgewerkt in een collegeplan, waarbij ook de financiële consequenties die samenhangen met het bestuursprogramma worden uitgewerkt. In deze kadernota is geen rekening gehouden met eventuele aanvullende kosten die samenhangen met de uitwerking van het bestuursprogramma.

Kostenontwikkeling per taak

In onderstaande tabel is de netto kostenontwikkeling per taak weergegeven ten opzichte van de huidige begroting en meerjarenraming (incl. de bij de begroting en meerjarenraming opgenomen inschatting van kosten van nieuwe beleidsontwikkelingen).

Nettokosten zuiveringstaak	2024	2025	2026	2027
Kadernota 2024-2027	40,3	43,3	45,2	47,2
Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026	40,5	41,0	41,2	41,2 ²
Verschil	-0,2	2,3	4,0	6,0

Nettokosten watersysteemtaak	2024	2025	2026	2027
Kadernota 2024-2027	62,9	65,8	70,0	72,9
Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026	61,7	62,6	65,8	65,8
Verschil	1,2	3,2	4,2	7,1

Tabel 2 Ontwikkeling nettokosten zuivering- en watersysteemtaak 2024-2027

De nettokosten van de zuiveringstaak nemen in 2024 licht af t.o.v. B&MR 2023-2026 en in de jaren daarna toe tot 6,0 miljoen euro in 2027. De belangrijkste effecten die zorgen voor de toename in de kosten zijn de inflatie- en loonontwikkeling en de genomen besluiten en het verwachte besluit over de uitbreiding AWZI Almere. Het negatieve effect in 2024 wordt veroorzaakt door de dalende energieprijzen.

De nettokosten van de watersysteemtaak nemen in 2024 licht toe t.o.v. B&MR 2023-2026 en in de jaren daarna sterker toe tot 7,1 miljoen euro in 2027. Net als bij de zuiveringstaak geldt ook hier dat dit zowel veroorzaakt wordt door autonome (prijs)ontwikkelingen als genomen bestuursbesluiten (zoals het besluit tot vervanging van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing in Noordoostpolder en de versterkingsopgave HWBP).

Ontwikkeling belastingeenheden

Bij de opstelling van de kadernota zijn de belastingeenheden geactualiseerd op basis van inschattingen van GBLT voor de komende jaren. De actualisatie van de belastingeenheden voor de komende jaren leidt niet tot grote afwijkingen ten opzichte van de huidige B&MR 2023-2026. Hierop is één uitzondering. De WOZ-waarde is aanzienlijk meer gestegen dan verwacht. In de begroting is uitgegaan van een toename van de WOZ-waarde van woningen met 12%. De huidige inzichten laten zien dat deze stijging uitkomt op ca. 18,5%. Verder is er een lichte toename te zien in het aantal vervuilingseenheden ten opzichte van de B&MR 2023-2026.

Financiële positie / schuld

Tegelijkertijd met het opstellen van de Kadernota 2023-2026 wordt ook de investeringsplanning geactualiseerd. Op basis van deze actualisatie is in beeld gebracht wat de ontwikkeling van de schuldpositie voor de komende jaren is. De schuldpositie zal in de komende jaren toenemen als gevolg van de investeringen die gedaan moeten worden op het gebied van onder andere het HWBP en de uitbreiding van AWZI Almere. Voorzien wordt dat de netto schuldpositie zal toenemen richting 150%, maar nog onder de referentiewaarde van 150% uit het reserve- en schuldenbeleid zal blijven. De huidige marktomstandigheden met sterke prijsontwikkelingen maken dat het verloop van de schuldenomvang in de komende jaren lastiger te voorspellen wordt. Ook de mate waarin investeringen worden gedaan in het kader van het realiseren van klimaat- en energiedoelstellingen (energieopwekking- en opslag, grondstofterugwinning) kunnen nog invloed hebben op het verloop van de netto schuldpositie in de komende jaren.

² Het jaar 2027 is een nieuw jaar. Het geraamde kostenniveau van 2026 is als basis genomen voor het jaar 2027

Voor het HWBP geldt dat er in de komende jaren wel een aanzienlijke toename verwacht wordt van de *bruto* schuld. Op basis van de subsidieregeling van het HWBP geldt er in principe een maximum subsidie-uitkering van 40 miljoen per jaar per project. De uitgaven voor de versterking van de IJsselmeerdijk zullen naar verwachting vooral in 2026/2027 aanzienlijk hoger uitvallen dan dit bedrag en dus een verhoging van de bruto schuld. Omdat hier een vordering tegenover staat van het HWBP, telt dit op basis van het reserve- en schuldenbeleid niet mee in de *netto* schuld. De hogere bruto schuld brengt echter wel rentelasten met zich mee (rentekosten worden niet vergoed op basis de subsidieregeling van het HWBP).

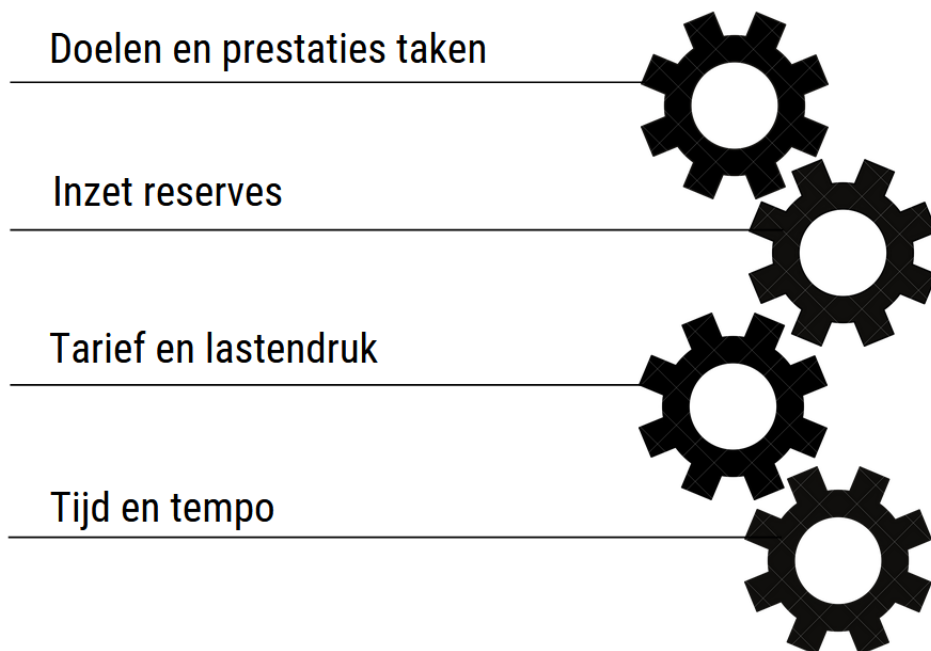
Kostentoedeling (watersysteemheffing)

De kostentoedeling bepaalt welk deel van de kosten van de watersysteemheffing door welke categorie moet worden opgebracht. Het kostentoedelingsonderzoek is een wettelijke verplichting, waarbij voor elke categorie belastingplichtigen het aandeel van de kosten van het watersysteem wordt vastgesteld. De laatste keer is dit voor 2019 gedaan, dus dit jaar moet de verordening worden vernieuwd voor 2024. Op 9 mei jl. is in een beeldvormende vergadering toegelicht wat de kostentoedeling inhoudt en welke bestuurlijke keuze aan de orde is bij het vaststelling van de verordening (namelijk het ingezetenaandeel). Het college heeft op 20 juni besloten om de kostentoedeling ter inzage te leggen, waarbij is uitgegaan van een bijstelling van het percentage ingezetenen van 29% naar 25%. De actualisatie van de kostentoedeling leidt er verder toe dat het kostenaandeel gebouwd toeneemt van 45,3% naar 53,5%. Voor de categorieën natuur en ongebouwd is er sprake van een daling van het kostenaandeel (natuur: van 2,5% naar 2,2% en ongebouwd: van 23,2% naar 19,3%). Op 26 september 2023 wordt de Algemene Vergadering een voorstel voorgelegd ter vaststelling van de verordening. In deze kadernota is voor het bepalen van de indicatieve lastendrukpercentages uitgegaan van de nieuwe kostentoedeling. Naar verwachting zal in 2025 het nieuwe belastingstelsel in werking treden.

Afweging

In het begrotingsproces is steeds de afweging tussen 'Wat willen we bereiken?', 'Welk tarief staat daar tegenover?' en 'Wat kunnen we met onze tariefegalisatiereserve?' relevant. Een tweede belangrijke afweging is 'Wanneer?'. Dit geldt zowel voor wat we willen bereiken als wanneer de kosten opgebracht moeten worden en de reserves worden ingezet. De te maken afwegingen in het totale begrotingsproces hebben daarmee een meerjarig perspectief.

Bij de te maken integrale afwegingen die in bovenstaande figuur worden bedoeld zijn verschillende deelvragen te stellen.

Doelen en prestaties taken

- Wat zijn onze (wettelijke) taken?
- Is de basis op orde?
- Welke veranderingen willen we bereiken?
- Kan het ook anders / minder / meer?
- Wat betekenen de autonome ontwikkelingen (inflatie, CAO, energie)?

Inzet reserves

- Hoeveel tariefegalisatiereserve zetten we in binnen de mogelijkheden die er zijn?
- Welke reservepositie beogen we binnen de ruimte die er is?

Tarief en lastendruk

- Welke norm hanteren we voor de lastendruk?
- Zijn de tarieven en lastendruk uitlegbaar?

Tijd en tempo

- Wanneer willen we dat de beoogde doelen worden bereikt?
- Kunnen we temporiseren, versnellen, later of eerder uitvoeren?
- Wanneer komen de kosten en / of opbrengsten van deze maatregel?
- Leidt deze maatregel tot toekomstige kosten of opbrengsten?
- Wanneer zetten we de tariefegalisatiereserve in?
- Wanneer verhogen we tarieven?
- Wanneer is onze financiële positie op orde?

Beschouwing

We houden onze taak op orde.

Als functionele overheid staan we voor goed waterbeheer. Het beschermen tegen overstromingen, het zorgen voor schoon en voldoende water en het zuiveren van afvalwater zijn essentieel om veilig en gezond te kunnen blijven wonen, werken en recreëren op de bodem van de vroegere Zuiderzee. Het is van groot belang dat de uitvoering van deze taken op orde is en blijft.

We houden onze koers vast.

De opgaven waar we de komende jaren aan werken zijn omvangrijk. Het waterschap heeft in de afgelopen periode belangrijke besluiten genomen waar de komende tijd invulling aan wordt gegeven. In 2021 en 2022 zijn de strategie afvalwaterketen, de klimaataanpak, de energiestrategie en de agenda biodiversiteit vastgesteld. Dit gaat steeds meer onderdeel uitmaken van onze primaire processen. Verder heeft de AV besluiten genomen over onder andere de programmering van de versterkingsopgave van het HWBP en de verwijdering van gecreosoteerde oeverbeschoeiing in het kader van de KRW. De komende tijd gaat het waterschap aan de slag met onder andere vraagstukken rondom waterbeschikbaarheid en de invulling van het principe "water en bodem sturend".

Het waterschap heeft een financieel gezonde uitgangspositie en deze willen we behouden.

Het financieel toekomstbestendig blijven is een belangrijk speerpunt en hierop is de afgelopen jaren actief gestuurd. Dit betekent dat we realistisch begroten en zo goed mogelijk inzicht hebben in toekomstige opgaven en kosten om zo te kunnen anticiperen. We zijn terughoudend in het aangaan van schulden en verschuiven geen kosten naar de toekomst. Een realistische planning zorgt er ten slotte voor dat we de juiste dingen doen, het uitvoerbaar en betaalbaar blijft. Het tarief volgt de taak.

Het kostenniveau van het waterschap stijgt door macro-economie en belangrijke opgaven.

De omvangrijke opgaven waar we aan werken brengen kosten met zich mee. In deze kadernota is, ten opzichte van de Begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026, sprake van een toename van de kosten. Het kostenniveau stijgt door. Dit komt voornamelijk door de macro-economische omstandigheden (loon- en prijsontwikkelingen) en een aantal recente besluiten over grote opgaven, zoals het vervangen van de gecreosoteerde oevers in Noordoostpolder en de dijkversterkingsopgave (HWBP-programma). De omvang van de kostenstijging is echter zodanig dat het niet is op te vangen binnen het kostenniveau van de huidige meerjarenraming. De onzekere macro-economische omstandigheden houden aan en de inflatie en loonstijgingen blijven hoog. De kansen op tegenvallers zijn reëel en daar moeten we ons bewust van zijn.

We blijven onze taak doelmatig en sober uitvoeren.

We blijven kritisch op onszelf. Dat zit verweven in onze systematiek, bijvoorbeeld door het inflatiebudget niet automatisch beschikbaar te stellen maar alleen op basis van aantoonbare prijsstijgingen. Ook in de loonsom begroten we niet op voorhand extra kosten in verband met inhuur bij ziekte of (ouderschaps)verlof, maar maken we per situatie bewuste keuzes. Daarnaast geldt dat we in de alledaagse uitvoeringspraktijk ook scherp blijven op de kosten, van klein (bijvoorbeeld kritisch zijn op afgesloten abonnementen) tot groter (bijvoorbeeld het aanvraagmoment van HWBP-subsidie voor de planuitwerkingsfase slim kiezen). Ten slotte blijft het college ook in de voorbereiding van toekomstige besluitvorming kritisch letten op de gevraagde middeleninzet en mogelijke alternatieven.

Tariefscenario

Toekomstbestendig in onzekere tijden

We vinden het belangrijk om met oog voor de toekomst het tariefscenario vast te stellen. Dit betekent dat niet alleen de tarieven voor 2024 relevant zijn, maar ook wat de keuzes in het tariefscenario betekenen voor de tarieven en de financiële positie voor de jaren daarna. Om toekomstbestendigheid te borgen, wordt bij het bepalen van het tariefscenario altijd het volledige meerjarenperspectief betrokken. In de huidige (economische) omstandigheden met veel fluctuatie in de markt en sterke prijsontwikkeling wordt dit meerjarenperspectief onzekerder. Voor de bepaling van het tariefscenario wordt daarom meer dan in voorgaande jaren de meerjarenraming als indicatief meegenomen.

Kostenstijgingen zijn een feit

Waar vorig jaar nog veel onzekerheid was over de al dan niet structurele aard van de kostenstijgingen en ook het CPB een gematigde ontwikkeling voor de komende jaren inschatte, zien we nu dat deze ontwikkeling aanhoudt. De meerjarenraming laat duidelijk zien dat er in de komende jaren sprake zal zijn van een verdere kostenstijging die niet genegeerd kan worden. In 2023 ligt de belastingopbrengst onder het werkelijke kostenniveau. We zetten de tariefegaliseringsreserve in voor beperking van de tariefsontwikkeling. Tegelijkertijd geldt dat de belastingopbrengst niet te lang en te ver onder het kostenniveau kan liggen.

Effect van inzet reserves is beperkt

Bij het opstellen van de huidige B&MR is reeds geconcludeerd dat de huidige macro-economische omstandigheden met sterk oplopende prijzen dusdanig van omvang is dat deze niet met de inzet van reserves is op te vangen. De huidige situatie bevestigt deze conclusie opnieuw. Daarbij zijn de kostenstijgingen structureel en werken ze door in alle begrotingsjaren terwijl de reserves maar eenmalig in te zetten zijn. Door de stijgende kostenniveau neemt ook de benodigde reserveomvang aan het einde van de planperiode toe, conform het schulden- en reservebeleid.

Tariefscenario met oog voor de toekomst

De belastingopbrengst ligt in 2023 onder het werkelijk kostenniveau en dat zal voor 2024 ook zijn. Dit betekent een forse inzet van de reserve in deze twee jaren. De reservepositie laat zien dat de reserveomvang zich de komende jaren aan de onderkant van de bandbreedte uit het reservebeleid begeeft (bandbreedte is 25% tot 40% van de nettokosten aan het eind van de planperiode). Daarnaast is er per saldo over de planperiode slechts een zeer beperkte inzet van de reserves mogelijk. Dit betekent dat een grotere inzet van de reserve in 2024 ertoe leidt dat dit aan het eind van de planperiode weer moet worden "goedgemaakt" om in 2027 aan de minimum reserve-omvang van 25% van de nettokosten te voldoen.

Verder is het in de ogen van het college in de huidige economische omstandigheden niet reëel om geen rekening te houden met eventuele toekomstige tegenvallers in de kostenontwikkeling. Die tegenvallers of extra kosten kunnen bijvoorbeeld voortkomen uit prijsontwikkelingen, een negatief jaarresultaat over 2023 (mede gezien de meest recente prognose over 2023) of door ontwikkelingen in de taak / opgaven van het waterschap (waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit of de invulling van principes van "water en bodem sturend"). Het college stelt daarom voor om in het tariefscenario uit te gaan van een hogere stijging van de heffingsopbrengst voor de watersysteemtaak in 2024 en een lagere procentuele toename in de jaren daarna. Dit scenario laat, gegeven het streven om de lastendrukstijging de komende jaren onder de 10% te houden voor alle categorieën, meer bijstuurmogelijkheden voor de toekomst dan een scenario waarin deze hogere stap niet wordt gezet.

Zuiveringstaak: Aanvullende kosten voor uitbreiding en renovatie AWZI Almere mede bepalend voor zuiveringstarief

In juli 2021 heeft de AV de strategie afvalwaterketen vastgesteld, waarbij besloten is over de verdere uitwerking van de uitbreiding van de AWZI Almere. Daarbij werd uitgegaan van een uitbreiding, die in belangrijke mate bijdraagt aan doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, circulariteit en waterkwaliteit en tegelijkertijd kostenneutraal kon worden uitgevoerd. De verdere uitwerking hiervan is in een vergevorderd stadium, maar nog niet definitief. De meest recente inschattingen laten echter zien dat de uitbreiding, met name door de macro-economische ontwikkelingen, zal leiden tot een aanzienlijke kostenverhoging. Hoe groot dit exact is, is op dit moment nog niet aan te geven en zal ook afhangen van de uiteindelijke bestuurlijke keuzes. In deze kadernota is bij de nieuwe ontwikkelingen (na vaststellen van de B&MR 2024-2027) rekening gehouden met een ruwe inschatting van de extra kosten, gebaseerd op de in juli 2021 vastgestelde wijze van uitvoering.

Verplichte nieuwe kostentoedelingsverordening leidt tot hoger kostenaandeel voor gebouwd

Zoals vorig jaar uitgesproken, vindt het college een lastendrukstijging voor de meeste categorieën onder de 10% gewenst uit oogpunt van maatschappelijke aanvaardbaarheid. Door de wettelijk verplichte herziening van de kostentoedelingsverordening vindt er een forse verschuiving van de kostenaandelen plaats van ongebouwd en natuur naar gebouwd. Het college heeft dit effect, binnen de mogelijkheden van de belastingsystematiek, enigszins gedempt door het ingezetenenpercentage te verlagen. De meeste categorieën hebben hier profijt van, echter de woningbouwcorporaties niet omdat hun belastingaanslag alleen het gebouwde tarief bevat. Vanwege dit effect van de herziening van de kostentoedeling is een stijging onder de 10% in 2024 voor woningbouwcorporaties helaas niet haalbaar.

Cijfermatige uitwerking tariefscenario ter indicatie

Op basis van de cijfers in deze kadernota is het tariefscenario voor de watersysteemtaak en de zuiveringstaak ter indicatie doorgerekend. Voor de watersysteemtaak betekent dit dat er in 2024 sprake is van een hogere stijging van de heffingsopbrengst. In 2024 komt de stijging van de heffingsopbrengst uit op een percentage rond de 13% (de huidige meerjarenraming 2024-2026 gaat uit van een jaarlijkse stijging van 6%-9%). Het meerjarenperspectief in de huidige macro-economische omstandigheden is lastig in te schatten, daarom wordt daarvoor een bandbreedte aangehouden. Voor het meerjarenperspectief wordt ingeschat dat dit uitkomt op een stijging van de heffingsopbrengst tussen 5,5% en 9,5%.

Voor de zuiveringstaak komt dit scenario uit op een stijging van het tarief met € 4,00 per jaar. Voor het meerjarenperspectief betekent dit een stijging tussen de +€ 2,00 en +€ 6,50 per jaar.

In oktober worden de bestuursbesluiten die na vaststelling van de kadernota worden genomen, nieuwe (of veranderingen in de) autonome ontwikkelingen en eventuele mutaties in de eenheden opgenomen in een technische notitie aan de AV. Op basis van het tariefscenario en de geactualiseerde cijfers worden dan de tarieven definitief berekend (inclusief de bandbreedte van de meerjarenraming) en vervolgens in de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 opgenomen en in november aan de AV ter vaststelling aangeboden.

BIJLAGE KADERNOTA 2024-2027

Inhoud

1.	Ontwikkelingen	14
1.1.	Programma Bestuur en omgeving.....	14
1.2.	Programma Waterveiligheid	16
1.3.	Programma Voldoende en gezond water	17
1.4.	Programma Schoon, gezuiverd water	18
1.5.	Programma Financiën, organisatie en informatie.....	19
2.	Overzicht kostenontwikkeling 2024-2027	23
2.1.	AV-besluiten na vaststelling Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026.....	23
2.2.	Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten na Begroting 2023 & Meerjarenraming 2024-2026 ..	25
2.3.	Verwachte besluiten vóór vaststelling Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026	28
2.4.	Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027	28
2.5.	Overzicht ontwikkeling loonsom.....	29
3.	Actualisatie Investeringsplanning 2023-2027.....	31
3.1.	Totaal beeld planning	31
3.2.	Totaal beeld kapitaallasten	32
3.3.	Speciale investeringen	33
3.4.	Reguliere (vervangings)investeringen.....	36
4.	Demografische en economische kengetallen	39
4.1.	Demografische cijfers.....	39
4.2.	Economische groeicijfers	40
5.	Historisch perspectief	42
6.	Uitwerking tariefscenario	43

1. Ontwikkelingen

In dit hoofdstuk wordt per programma geschetst welke ontwikkelingen er de komende planperiode op het waterschap afkomen. Het gaat om ontwikkelingen die bestuurlijk relevant zijn of waarvan de financiële consequenties nog niet bestuurlijk zijn vastgesteld.

1.1. Programma Bestuur en omgeving

Nieuwe bestuursperiode van start

Op 29 maart 2023 zijn de nieuwe leden van de Algemene Vergadering geïnstalleerd. Daarmee is de bestuursperiode 2023-2027 gestart. Ook het nieuwe college is gevormd en het bestuursprogramma vastgesteld. Het college werkt op dit moment aan de vertaling van het bestuursprogramma naar een collegeplan.

Goed besturen richt zich op de hoofdlijnen, kent een duidelijke rolverdeling tussen de Algemene Vergadering en het college van Dijkgraaf en Heemraden en werkt samen vanuit vertrouwen. Onze besluitvorming is transparant en eenvoudig terug te vinden. Deze basis houden we vast en bereiden we uit. In onze manier van besturen kijken we wat passend is bij de opgave en context. Daar stemmen we onze aanpak en inzet op af. We richten ons op een goede technische en inhoudelijke uitvoering van ons beleid en hebben voortdurend oog voor maatschappelijke meerwaarde en de effecten van ons beleid.

Water en bodem sturend

Water en bodem vormen de basis van ons bestaan. Het is belangrijk dat we bij grote ruimtelijke en maatschappelijke opgaven rekening houden met dit natuurlijk fundament. Bijvoorbeeld bij woningbouw en verduurzaming van de landbouw. Waterschap Zuiderzeeland onderstreept de landelijke visie dat water en bodem sturend zijn bij een toekomstbestendige inrichting.

Ons beheergebied staat de komende decennia voor grote ruimtelijke en maatschappelijke opgaven, zowel in stedelijk als in landelijk gebied. Samen met partners zoeken we naar oplossingen voor gedeelde opgaven. Wij zien een intensivering in de samenwerking met onze (maatschappelijke) partners en een toename in het aantal gebiedsontwikkelingen waarbij we vroegtijdig proactief willen adviseren. De komende tijd kijken we welke inzet passend is om samen met onze partners invulling te geven aan de opgaven.

Omgevingswet

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking, nadat de invoer eerder meermaals is uitgesteld. De Algemene Vergadering heeft de Waterschapsverordening en de Legesverordening vastgesteld, waarmee we als waterschap gesteld staan voor de nieuwe wet. Door de Algemene Vergadering is bij de behandeling van de Waterschapsverordening de wens uitgesproken om de verordening op maat te maken voor het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland. De komende jaren geven we hieraan invulling.

Herziening Belastingstelsel

De ministerraad is op 31 maart 2023 akkoord gegaan met het wetsvoorstel dat de belangrijkste knelpunten in het belastingstelsel van de waterschappen oplost. In het wetsvoorstel worden de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing gewijzigd. Het voorstel biedt oplossingen voor de meest urgente knelpunten. Voor de watersysteemheffing bevat het wetsvoorstel mogelijkheden om het profijtbeginsel beter toe te passen. Dat betekent dat hoe meer profijt een belanghebbende van het waterschap heeft, hoe meer hij betaalt. Het voorstel zorgt ook voor een gelijkmatiger lastenontwikkeling.

De voorstellen om de zuiverings- en verontreinigingsheffing aan te passen hebben als doel om minder milieu- en mensbelastende stoffen te hoeven gebruiken bij het meten van de vervuiling in rioolwater. De aanpassing wordt daarnaast benut om ruimte te geven aan een aantal ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, de circulaire economie en de energietransitie.

Het wetsvoorstel is om advies aan de Raad van State voorgelegd. Naar verwachting wordt het wetsvoorstel rond de zomer van 2023 naar de Tweede Kamer gestuurd ter behandeling. Het streven is de eerste aanslagen volgens het nieuwe stelsel in 2025 te versturen.

Vanuit de Algemene Vergadering is een werkgroep ingesteld die de Algemene Vergadering ondersteunt bij de implementatie van het nieuwe belastingstelsel.

Rechtmatigheidsverklaring

Op dit moment is het aan de accountant om de rechtmatigheidsverklaring bij de jaarrekening te geven. Met de aangenomen wetswijziging komt deze taak bij het college te liggen. Deze wijziging zal in werking treden

in 2025. De voorbereidingstrajecten bij gemeenten en provincies, waar de rechtmatigheidsverantwoording al langere tijd is ingevoerd, hebben aangetoond dat de implementatie ervan een intensieve klus is. In 2023 en 2024 moet beduidend extra inspanning worden geleverd om ons goed voor te bereiden op de invoering.

Agenda Biodiversiteit

In september 2021 heeft de AV ingestemd met de Agenda Biodiversiteit. Het doel van de agenda Biodiversiteit is driedelig: (1) we versterken de biodiversiteit op onze assets, (2) we implementeren dit in onze werkprocessen en (3) we werken met gebiedspartners samen om de biodiversiteit op dijken, wateren bij gebouwen en op terreinen te versterken. We implementeren biodiversiteit in onze kerntaken volgens een groeimodel. Een operationeel streefdoel uit de vastgestelde biodiversiteitsagenda is om 60% van de watergangen in 2030 biodivers te onderhouden. Voor de dijken geldt dat 25% van de dijken in eigen beheer wordt onderhouden. Vanaf 2023 zullen onze dijken (inclusief de Knardijk) meer divers beheerd worden. De bestuurlijke evaluatie van de Agenda is voorzien in 2025, inclusief een voorstel voor het groeimodel tot 2030. De evaluatie is afhankelijk van de ervaringen die zijn opgedaan in de periode 2021-2024.

Nationaal programma landelijk gebied

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een beleidsprogramma waarin het Rijk de gebiedsgerichte opgaven en maatregelen opneemt voor natuur, stikstof, landbouw, water, bodem en klimaat met als doel om het landelijk gebied toekomstbestendig te ontwikkelen. In het NPLG zijn de EU-verplichtingen leidend: Vogel- en Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water (KRW) en (onder meer) de Europese Klimaatwet voor broeikasgassen. Naast reeds beschikbare budgetten komt er een transitiefonds landelijk gebied en natuur met daarin 24,3 miljard euro om tot en met 2035 financieel bij te dragen om invulling te geven aan de verplichte doelstellingen op het gebied van stikstof, klimaat en water.

De provincies zijn door het Rijk gevraagd een gebiedsprogramma op te stellen voor hun landelijk gebied. Het perspectief van de landbouw en de leefbaarheid van het landelijk gebied spelen hierin een essentiële rol. Onderdeel van het NPLG is het per 1 juli 2023 wettelijk verplichte Gebiedsplan stikstofreductie en natuurverbetering. De provincie werkt aan een breed provinciaal gebiedsprogramma waarvan een eerste versie per 1 juli 2023 aan het Rijk aangeboden kan worden en op basis waarvan het Rijk middelen uit het Transitiefonds Landelijk Gebied beschikbaar kan stellen. Na deze datum kan deze verder worden aangevuld en bijgesteld. Vanuit het waterschap wordt er in het kader van het NPLG met de provincie gesproken over toekomstige uitdagingen en dilemma's als bodemdaling, waterbeschikbaarheid, biodiversiteit en waterkwaliteit.

Samen maken we Flevoland

Op 14 februari 2023 heeft de Algemene Vergadering de Strategische Agenda Flevoland vastgesteld als gezamenlijk rijk-regio perspectief voor Flevoland. De benoemde uitgangspunten, waaronder 'water en bodem sturend' en het verweven van water en bodem in de gehele agenda, verrijken de agenda. Samen met onze partners houden we het langetermijnperspectief voor ogen. Grote opgaven zoals klimaatverandering en bodemdaling vragen toekomstgerichte keuzes bij bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen als de woningbouwopgave. Daar waar sprake is van (voor)investeringen door het waterschap, zal het waterschap vragen om bijbehorende financiële arrangementen. De komende jaren werken we verder aan de uitvoering van deze strategische agenda voor Flevoland.

Klimaataanpak en energiestrategie

De klimaataanpak bestaat uit twee pijlers: klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. Een belangrijk onderdeel van klimaatmitigatie is de Energiestrategie. Na het aantrekken van kennis en ervaring op het gebied van de energietransitie, is nu het Specialistenteam Energie begonnen met de uitvoering van deze maatregelen. Hierin zijn tal van maatregelen al concreet uitgewerkt. De belangrijkste zijn het inrichten van de afname van energie bij Windpark Hanze en het onderzoek naar de sturen van de hoofdgemalen zodat optimaal mogelijk gebruik wordt gemaakt van de opgewekte duurzame energie. Ontwikkelingen rond groengas en zon op dijk worden ook opgepakt. Voor dit laatste wordt onderzocht of dit gekoppeld kan worden aan de versterking van de IJsselmeerdijk. De toevoeging van zonnepanelen lijkt haalbaar en kansrijk, maar er zal een integrale afweging gemaakt worden waarbij onder andere waterveiligheid, kosten en biodiversiteit meegenomen worden. Naast de energietransitie komen in de periode van de Kadernota onder andere de onderwerpen circulair waterbeheer, duurzaam opdrachtgeverschap en duurzame mobiliteit volop aan bod.

Voor het onderwerp klimaatadaptatie ligt het accent op samenwerking met andere overheden en organisaties om gezamenlijk te komen tot een klimaatbestendig en waterrobuust beheergebied en omgeving. Zo wordt er binnen Klimaatadaptatie Flevoland goed samengewerkt aan onder andere een Regionale Adaptatiestrategie. Ook wordt een gezamenlijke subsidieregeling geïmplementeerd. Niet alleen het treffen van maatregelen is een belangrijk onderdeel van klimaatadaptatie. Bewustwording is minstens zo belangrijk, evenals het voeren van de dialoog over de risico's voortvloeiend uit de klimaatverandering. Daarnaast wordt

klimaatadaptatie steeds beter verankerd in het waterschapswerk. Zo gaan we beleid opstellen voor de compensatie van verharding.

1.2. Programma Waterveiligheid

Opstellen en uitvoeren van het 'eigen' versterkingsprogramma

In 2022 is op basis van de op dat moment beschikbare kennis over onze keringen een compleet beeld opgesteld van wat moeten versterken, willen we in 2050 voldoen aan de waterveiligheidsnormen. De verwachting op dit moment is dat de opgave tussen de 116 en 144 km groot is. De AV heeft eind 2022 besloten om op basis van dit beeld uit te gaan van een integrale programmering. Dat maakt het mogelijk om te anticiperen op de organisatie die er voor nodig is om het totale programma te realiseren en daar noodzakelijke keuzes in te maken. Tegelijkertijd stelt deze eigen koers ons en onze gebiedspartners in staat om waar mogelijk opgaves en ambities op elkaar af te stemmen.

Start dijktraject 8-4 (Ketelbrug tot Roggebotbrug) in 2025 of later

De integrale programmering van het dijkversterkingsprogramma heeft geleid tot het besluit om op korte termijn met een tweede project te starten (dijktraject 8-4 tussen de Ketelbrug en de Roggebotbrug). Dit project is inmiddels aangemeld voor het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De feitelijke programmering is onzeker omdat er landelijk meerdere projecten starten en niet alles tegelijkertijd uit het HWBP gefinancierd kan worden. De lijn is dat we in 2025 willen starten met het project en de landelijke programmering is bepalend of en zo ja hoeveel het waterschap moet voorfinancieren en welke voorfinancieringskosten daarmee gemoeid gaan. De AV heeft in december 2022 een kader gesteld voor deze voorfinancieringskosten.

Wisselwerking met ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. Lelystad Waterfront, Oostvaardersoever, Pampus).

Er komen steeds meer ruimtelijke ontwikkelingen op ons af, vooral ontwikkelingen die betrekking hebben op de woningbouwopgave en (natuur)ontwikkelingen rondom onze dijken. De grootste woningbouwopgaves liggen bij de grootste steden. Dit heeft een wisselwerking met alle programma's van het waterschap, ook met waterveiligheid. Deze steden grenzen aan onze primaire keringen. Gemeentes zoeken de ruimte ook rondom onze dijken, hierdoor raakt waterveiligheid betrokken. Door onze expertise in te zetten bij deze ruimtelijke ontwikkelingen, denken en sturen wij mee. Door het vroegtijdig aanhaken zorgen we ervoor dat "werk met werk maken" mogelijk is, dit werkt kostenbesparend. Doordat wij meedenken en meesturen, dragen we bij aan de samenwerking met verschillende overheidspartners. Hierdoor ontstaan integrale oplossingen waarbij het belang van waterveiligheid geborgd is. Tegelijkertijd merken we dat het aantal ontwikkelingen toeneemt en we onszelf de vraag moeten stellen in hoeverre we in alles mee kunnen gaan.

Beoordeling primaire en regionale waterkeringen

Na het succesvol afronden van de eerste Landelijke Beoordelingsronde Overstromingskans van de primaire waterkeringen (LBO-1) in 2022, wordt gelijk doorgepakt met de tweede ronde (LBO-2). Alle dijktrajecten worden opnieuw beoordeeld (met een aangepaste werkmethode). De dijktrajecten met 'voorlopige oordelen (VO)' worden als eerste opgepakt om te komen tot een definitief oordeel (DO). In de LBO-1 periode is veel geïnvesteerd in het lerend beoordelen, dit heeft er in geresulteerd dat LBO-2 nagenoeg geheel met eigen personeel wordt uitgevoerd. De Algemene Vergadering ontvangt in september een voorstel met de aanvraag voor middelen voor het beoordelen van de waterkeringen voor de jaren 2025 en verder.

In 2023 worden de regionale waterkeringen getoetst aan de provinciale veiligheidsnorm. De resultaten worden hierna geïmplementeerd. Het kan bijvoorbeeld leiden tot aanpassing van beleid, leggers, aanvullende inspecties en/of versterking van de keringen. De regionale waterkeringen tussen de Kadoelerkeersluis en Blokzijl worden voor het eerst getoetst als regionale waterkeringen, voorheen waren dit primaire waterkeringen.

Zorgplicht waterkeringen

Eén van de essentiële taken van ons waterschap is de zorgplicht primaire waterkeringen. Dit houdt in dat de beheerder de wettelijke taak heeft de waterkeringen te laten voldoen aan de gestelde eisen uit de Waterwet. De nadruk ligt hierbij op het beoordelen en het in stand houden (beheer & onderhoud) van de waterkeringen. Komende periode krijgt de zorgplicht een prominenter rol in de dagelijkse werkzaamheden. Dit vergt inzet om aantoonbaar en continu in control te zijn waar het gaat om het voldoen aan de eisen voor waterveiligheid en een adequaat beheer en onderhoud.

De zorgplicht is vastgelegd in de Waterwet en gaat over de primaire waterkering, de ambitie is om de regionale en overige waterkeringen ook hieraan te laten voldoen. De Algemene Vergadering wordt in de periodieke waterveiligheidsrapportage geïnformeerd.

1.3. Programma Voldoende en gezond water

Watersysteemtoetsing

In 2024 voeren we de watersysteemtoetsing uit. We toetsen het watersysteem aan de provinciale normen voor wateroverlast. Door bodemdaling en klimaatverandering ontstaan steeds meer gebieden die zonder maatregelen niet voldoen aan de geldende normen. In gebieden waar niet wordt voldaan aan de norm is een 'wateropgave'. Voor gebieden met een wateropgave onderzoeken we hoe deze kan worden opgelost. De oplossingsrichting is onder andere afhankelijk van de drooglegging in het gebied.

Waterbeschikbaarheid

Het dossier waterbeschikbaarheid is actueler dan ooit. Door de droge zomers van de afgelopen jaren. Door het inzicht dat we ons ook het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland voor moeten bereiden op watertekorten. En door nieuwe watervragers. Er is een grote behoefte aan inzicht in de mogelijkheden en onmogelijkheden en aan keuzes hoe we hier in ons beheergebied mee omgaan. In 2024 stellen we kaders vast die duidelijkheid geven over hoe we omgaan met praktische vragen die leven in het gebied. Daarnaast gaan we na hoe we de watervraag terug kunnen dringen, meer water vast kunnen houden en hoe we om willen gaan met nieuwe watervragers.

Bodemdaling

De bodem daalt. Door historische afzettingen en waterlopen is er sprake van een 'bonte bodem': de bodemopbouw verschilt sterk van plek tot plek. Hierdoor zijn er grote verschillen in bodemdaling. Voor het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord is geconstateerd dat er geen duurzame en kosteneffectieve oplossingen zijn om de wateropgave permanent op te lossen. Het waterschap blijft de provincie dringend aanspreken op het vormgeven van het voor het gebied noodzakelijke transformatieproces. Daarnaast is het waterschap actief betrokken bij het gebiedsproces bodemdaling. In het gebiedsproces werken provincie, LTO, gemeenten, het Rijksvastgoedbedrijf en het waterschap samen om meer kennis op te doen en te leren van elkaars ervaringen.

Maatwerk in (peil)beheer

Verskillende ontwikkelingen maken meer maatwerk in het (peil)beheer wenselijk.

- Uit oogpunt van water aan- en afvoer is onbelemmerde aan- en afvoer van water wenselijk
- In geval van voorziene zware neerslag of droogte wordt voorgemalen of worden de peilen opgezet
- Met het oog het bevorderen van de biodiversiteit is het wenselijk om watergangen minder vaak te maaien
- Met het oog op de beschikbaarheid van duurzame energie is het wenselijk om te malen wanneer er veel duurzaam opgewekte energie beschikbaar is

In sommige gevallen is hier sprake van tegenstrijdige belangen. Komende periode wordt verder uitgewerkt hoe dit kan worden vormgegeven.

Toekomstbestendig maken gemaal Smeenge , Gemaal Colijn, gemaal Lovink en gemaal Wortman

De gemalen Smeenge, Colijn en Lovink zijn toe aan renovatie. De renovatie is nodig omdat de installaties verouderd zijn. Uit diverse inspecties en metingen komt de renovatievraag naar voren. Gemaal Wortman is het laatste dieselgemaal. In de huidige situatie wordt gemaal Wortman beperkt ingezet. Mogelijk dat dit in de toekomst, in verband met klimaatverandering, verandert. Voor gemaal Wortman geldt dat er een onderzoek moet komen over de toekomst en de investeringsvraag, mede ook in relatie tot de energiestrategie.

Kaderrichtlijn water

De komende jaren wordt gewerkt aan verdere implementatie van de voor de KRW verplichte maatregelen. De monitoring voor de vervanging van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing is gestart in 2023 en zal gedurende de vervanging worden doorgezet. De eerste gecreosoteerde oevers zullen worden vervangen in 2024. Een tussenevaluatie over de voortgang en resultaten is voorzien voor 2026. Ook wordt nog onderzocht in hoeverre subsidiemogelijkheden aanwezig zijn. In 2023 zijn de eerste vispassages aangelegd bij de stuwen die voor de KRW als prioritair passeerbaar te maken zijn aangemerkt. De laatste passages worden in 2024 gerealiseerd. Verder is gestart met een verkenning naar een vispassage bij gemaal De Blocq van Kuffeler. De precieze uitwerking hiervan hangt onder andere nog af van onder andere het gebiedsproces bij Oostvaardersoever en inzichten over het functioneren van de recent gerealiseerde vispassage bij gemaal Vissering.

1.4. Programma Schoon, gezuiverd water

Richtlijn Stedelijk afvalwater en richtlijn prioritaire stoffen

In de komende jaren zal nadrukkelijk worden gekeken naar de effecten van de concept hernieuwde richtlijn Stedelijk afvalwater en wat daarvan de consequenties zijn voor de AWZI's. Deze richtlijn ligt op dit moment ter inzage en reactie bij de lidstaten. In de concept richtlijn zijn met name de vergaande verwijdering van fosfor en stikstof, de verwijdering van microverontreinigingen en het opwekken van energie naar zelfvoorzienendheid van 100% op het eigen terrein relevant. Inmiddels zijn al wel initiatieven genomen op deze aspecten die ook in het Nationaal Groeifonds zijn ondergebracht zoals de verwijdering van microverontreinigingen (pilot DEXfilter op AWZI Lelystad) en verwijdering van fosfor (pilot BioPhree) en het Waterlab. In de komende tijd zal een impactanalyse plaatsvinden van de nieuwe richtlijn voor het waterschap en wordt ook gekeken naar lopende trajecten.

Afvalwaterakkoorden

In het komend jaar zal er intensief contact zijn met gemeenten om te komen tot Bestuursovereenkomsten dan wel Afvalwaterakkoorden. Hierbij ligt de focus met name op de gemeente Almere (2023) en vinden oriënterende gesprekken plaats met Zeewolde, Dronten en Noordoostpolder. In het verlengde hiervan is het doel om samen met de gemeenten de impact van ruimtelijke ontwikkelingen tijdig te signaleren om zo het rioolwatertransportsysteem te optimaliseren en toekomstbestendig te maken.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Er ligt een opgave om circa 39.000 woningen in Flevoland te realiseren in de periode 2022-2030 en dit zal betekenen dat het aanbod aan afvalwater zal stijgen. Samen met gemeenten blijven we prognoses ontwikkelen, om vervolgens een beoordeling te maken of er nog voldoende ruimte op de AWZI's is om dit afvalwater in de komende jaren te kunnen behandelen. In de strategie afvalwaterketen (vastgesteld door AV in juli 2021) is al onderkend welke AWZI's de komende jaren aan hun grens zitten, waarmee we anticiperen op de ontwikkelingen. De komende jaren zal dit nauwlettend worden gevolgd. Hierbij gaat ook bijzondere aandacht uit naar de bedrijven in het beheergebied met betrekking tot de aanvoer en groei van bedrijfsafvalwater en welke kansen er liggen tot optimalisatie en te komen tot doelmatige behandeling van bedrijfsafvalwater.

In dit kader wordt een strategie ontwikkeld ten aanzien van de inrichting van het afvalwatersysteem in de regio Zeewolde-Oosterwold-Almere. Dit in gezamenlijkheid met de betreffende gemeenten waarbij zaken als energie, duurzaamheid, grondstoffen ook zullen worden meegenomen en meegewogen.

Beleidsvaluatie afvalwater buitengebied

Op termijn zijn de "eigen IBA's" afgeschreven en we moeten een strategie bedenken hoe we hiermee willen omgaan. We worden in het buitengebied geconfronteerd met allerlei ontwikkelingen en tegenstrijdige belangen. Onze positionering is hierin niet altijd duidelijk. De beleidsvaluatie moet leiden tot meer inzicht in de belangrijkste issues en belangen die spelen ten aanzien van het afvalwater buitengebieden; inzicht in wat het belang is van afvalwater buitengebied en hoe groot het effect is op onze waterkwaliteitsdoelstellingen. De beleidsvaluatie geeft ook inzicht in hoeverre dit te beïnvloeden is. Het doel is te komen tot en heldere positionering en actueel beleid voor het afvalwater buitengebied, waarmee we samen met onze gebiedspartners de komende jaren vooruit kunnen.

Discrepantie

Het verschil tussen de vervuilingseenheden zoals bemeten bij de zuiveringen en de vervuilingseenheden op basis waarvan de heffingen worden bepaald noemen we discrepantie. Het verlagen van de discrepantie draagt bij aan een eerlijke kostenverdeling. Het afgelopen jaar zijn activiteiten uitgevoerd om de discrepantie in beeld te brengen en wat hier aan ten grondslag ligt (zuiveringskring Tollebeek). Deze inspanningen zullen ook de komende jaren worden voortgezet voor andere zuiveringskringen.

Capaciteitsuitbreiding en verduurzaming AWZI's / Almere fit for the future

In 2023 zal het definitief ontwerp en bestek worden afgerond voor het project AWZI Almere fit for the future. In het najaar zal naar verwachting een besluit worden voorgelegd over de uitbreiding en renovatie van de AWZI Almere. Met het uitvoeren van het project AWZI Almere fit for the future zet het waterschap weer een flinke stap voor wat betreft het verduurzamen van deze AWZI. In 2023 zal een studie worden afgerond naar de verdere verduurzaming tot op het niveau van klimaatneutraliteit en biodiversiteit. Hierbij wordt het investeren in het terugwinnen van fosfaat op ontwerpniveau uitgezocht en de alternatieven in beeld gebracht. Ook zal in beeld worden gebracht wat de haalbaarheid is van het plaatsen van extra zonnepanelen.

In maart 2023 heeft de Algemene Vergadering uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor het project renovatie slibgisting en vervanging van de WKK door een tijdelijke WKK op AWZI Dronten. Een goede tweedehands WKK is in de markt gevonden en zal naar verwachting in 2023 worden geplaatst. De renovatie van de slibgisting zal in 2024 plaatsvinden. Dan zal ook de dosering van een koolstofbron ten behoeve van

de biologische stikstofverwijdering meer toekomstbesteding worden gemaakt. Op deze wijze is een grote capaciteitsuitbreiding nog niet noodzakelijk en kan goed worden ingespeeld op gebiedsontwikkelingen.

De biologische belasting van AWZI Tollebeek is hoger dan de ontwerpwaarden. Onderzoek heeft aangetoond dat AWZI Tollebeek meer afvalwater kan zuiveren dan waarvoor hij ontworpen is. Dit betreft overigens een theoretische rekenexercitie. Een uitbreiding van de biologische capaciteit wordt dan vooralsnog de komende jaren niet voorzien. Mocht de biologische capaciteit in de praktijk de komende jaren toch tekort zijn, dan zijn upgrademaatregelen in beeld waarmee een grote investering kan worden uitgesteld. Uit metingen is gebleken dat de beluchtingselementen de komende jaren zullen moeten worden vervangen. Ook de beluchtingscapaciteit zal moeten worden vergroot om het groeiend aanbod aan afvalwater goed te kunnen blijven zuiveren. De voorbereidingen tot de werkzaamheden zullen het komend jaar starten. De werkzaamheden zullen in 2025-2026 worden uitgevoerd. De benodigde investeringen zijn opgenomen in de investeringsplanning van deze kadernota.

AWZI Lelystad heeft nog voldoende capaciteit om de groei die de komende jaren verwacht wordt te kunnen opvangen. In 2023 wordt de beluchting vervangen waarmee de AWZI weer een flink aantal jaren meekan.

Een capaciteitsuitbreiding van AWZI Zeewolde is de komende jaren voorzien door middel van het toepassen van een fijnzeef. Hiermee wordt het cellulose (WC-papier) uit het binnenkomende afvalwater gehaald wat zorgt voor extra biologische capaciteit. Fase twee van dit project is om het cellulose op te werken tot een kwaliteit dat het oud papier kan vervangen bij de productie van nieuw papier.

Ultieme waterfabriek

Sinds enkele jaren ervaren drinkwaterbedrijven in toenemende mate dat de huidige wincapaciteit onvoldoende is om ook in de toekomst overal voldoende drinkwater te kunnen leveren. Daarom is uitbreiding van de wincapaciteit nodig en zijn nieuwe en aanvullende bronnen voor drinkwater noodzakelijk.

Het waterschap heeft de mogelijkheid om in de komende jaren deel te nemen in een samenwerking genaamd "De Ultieme Waterfabriek" dat ingaat op gaat hierbij om drinkwater te maken van gezuiverd afvalwater. Dan gaat het niet alleen om de technologie, maar met name ook om acceptatie van de burger, de gebruiker. Hiertoe wordt onderzoek uitgevoerd, demo-installaties gebouwd en een communicatiestrategie ontwikkeld. Het waterschap heeft nog geen keuze gemaakt tot al dan niet participeren in dit initiatief en zal in 2023 hier een besluit over nemen.

Invulling groeifonds

Eind 2022 is een nieuwe aanvraag gedaan "Groeiplan watertechnologie" in het kader van het Nationaal Groeifonds. Hier zijn twee projecten in opgenomen waarbij waterschap Zuiderzeeland de aanvrager is. Dit betreffen twee nieuwe technologieën. De eerste om microverontreinigingen en ook PFAS op een efficiënte wijze uit het gezuiverde afvalwater te halen. Hiertoe is in 2023 een pilotonderzoek op AWZI Lelystad gestart. De tweede technologie betreft een technologie om fosfaat als nutriënt tot hele lage concentraties uit het gezuiverde afvalwater te winnen en hergebruiken. Naar verwachting zal deze technologie als pilot na de zomer 2023 op één van onze AWZI's worden getest. Als blijkt dat beide technologieën ook met succes in de praktijk kunnen worden toegepast, is vanuit het Nationaal Groeifonds financiering beschikbaar voor de eerste installatie op grote schaal. Het derde project betreft het project Waterlab Circulair. Een bestaand project waarbij de overheden in Flevoland samenwerken met het bedrijfsleven om watervraagstukken op een innovatieve wijze op te lossen. Provincie Flevoland is trekker van dit project. Vanuit het Nationaal Groeifonds zijn middelen beschikbaar gesteld om innovaties gerealiseerd te krijgen. In de loop van 2023 zullen de voorwaarden waaronder financiering voor project vanuit het Nationaal Groeifonds verkregen kunnen worden, meer duidelijk worden. Naar verwachting kunnen dan projectvoorstellen vanaf 2024 worden ingediend. De totale looptijd van het groeiplan Watertechnologie is 10 jaar. De twee projecten die waterschap Zuiderzeeland zelf heeft ingediend kunnen op zijn vroegst pas rond 2026 worden gerealiseerd. Hierover zal eerst nog bestuurlijke besluitvorming moeten plaatsvinden en cofinanciering vanuit het waterschap geregeld worden.

1.5. Programma Financiën, organisatie en informatie

Impact van dijkversterkingsprojecten op toekomstbestendige financiën

De dijkversterkingsprojecten zijn voor ons waterschap van grote financiële omvang. Bij reguliere uitvoering van een dijkproject brengt het financieringsvraagstuk uitdagingen met zich mee, wat ontstaat door het tijdsverschil tussen subsidieontvangsten en de uitgaven. De periode tussen uitgave en de subsidieontvangsten moet worden overbrugd. Vanwege de grote omvang van de bedragen en een olopende rente, kan dit leiden tot een aanzienlijke toename van de kosten en wordt het belang om dit goed te beheersen groter. Daarnaast speelt het vraagstuk over het landelijk HWBP-programma en onze eigen gewenste dijkversterkingsprogramma, wat ook kan leiden tot tijdsverschil tussen subsidieontvangst en uitgaven en mogelijk langjarige financieringen. Ook hier kan de rentelast oplopen. Voor het dijkproject 8-4 heeft de Algemene Vergadering in december 2022 hier een duidelijk kader voor gegeven (maximumbedrag).

De komende tijd werkt het waterschap verder aan het zo goed mogelijk beheersen van deze impact. Dit speelt bij meerdere waterschappen en landelijk loopt een onderzoek naar de impact van voorfinanciering van dijkprojecten op waterschapsfinanciën, waar we actief input op geven.

Rechtszaak heffing rijkswateren

Een van de terreinbeheerders heeft bezwaar gemaakt tegen de heffing van ca. 40 percelen open water. Dit bezwaar is door GBLT in februari 2022 ongegrond verklaard. De Rechtbank Zwolle heeft het beroep van de terreinbeheerder in november 2022 gegrond verklaard. Daarbij heeft de rechtbank uitgesproken dat het waterschap geen watersysteemheffing kan opleggen over rijkswateren. GBLT heeft hierop hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank bij het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Het wachten is nu op de behandeling van het hoger beroep. In deze Kadernota is het uitgangspunt dat wel de bevoegdheid bestaat tot heffing over rijkswateren.

Fiscale complexiteit neemt toe

Het waterschap heeft steeds meer samenwerkingen en is bij grote ruimtelijke ontwikkelingen betrokken. De vraagstukken die daar spelen zijn complexer van aard, waarbij de fiscale behandeling niet altijd eenduidig is, met name voor de omzetbelasting. Dit vraagt specialistische fiscale advisering en voorafstemming van standpunten met de Belastingdienst. De behandeltijd van dergelijke voorafstemming staat soms haaks op de gewenste snelheid bij de planuitwerking van projecten. Desondanks is het gezien de financiële impact verstandig om deze voorafstemmingen te hebben. In de breedte van de organisatie vraagt aandacht voor de fiscale aspecten van onze werkzaamheden meer aandacht en afstemming.

Doelen en maatregelen programma's Bestuur en omgeving en Financiën, organisatie en informatie actualiseren

De strategische en tactische doelen van de programma's Waterveiligheid, Voldoende en gezond water en Schoon, gezuiverd water zijn geactualiseerd en vastgesteld in het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Deze doelen zijn opgenomen in de Begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2026. Via de planning en controlcyclus kunnen de bijbehorende maatregelen periodiek worden geactualiseerd. Echter, de doelen en maatregelen voor het programma Bestuur en omgeving en het programma Financiën, organisatie en informatie zijn geen integraal onderdeel van het Waterbeheerprogramma en daarmee niet geactualiseerd. De doelen en maatregelen in deze programma's worden nu ook opnieuw beschouwd in het licht van de actuele vastgestelde beleidsdocumenten op dit gebied zoals de informatiestrategie of het schulden- en reservebeleid.

Informatiestrategie vanaf 2026

Ons waterschap wordt toenemend digitaal ingericht; automatisering van onze waterschapswerken gaat steeds verder en maakt mogelijk dat we steeds geavanceerder sturen. Bijvoorbeeld niet alleen sturen op zo min mogelijk energiegebruik, maar ook gebruikmaken van de duurzame (piek-)energieopbrengst in ons gebied. Of het steeds verder balanceren en optimaliseren van het zuiveringsproces met hulp van steeds meer sensordata en geavanceerde algoritmen, zodat daardoor circulair werken steeds dichterbij komt.

Om deze digitale ontwikkeling mogelijk te maken heeft het waterschap de afgelopen jaren een solide basis neergezet met permanente aandacht voor informatieveiligheid en privacy. Deze basis vasthouden is randvoorwaardelijk om deze 'digitale omwenteling' robuust en wendbaar mogelijk te maken. Deze omwenteling staat naast de andere grote opgaven, heeft impact op een ieder binnen het waterschap en vraagt iets van de manier waarop we ons werk organiseren en welke vaardigheden we daarbij nodig hebben. Omdat de 'digitale omwenteling' zo verweven is met de duurzame organisatiebrede ontwikkeling van onze bedrijfsvoering past het om een strategie op te stellen die hier met integrale focus naar kijkt. Dat moet zich vertalen in een opvolger van de huidige informatiestrategie vanaf 2026.

Datagedreven werken

In de samenleving is te zien hoe digitale media, algoritmen en allerhande apps onze manier van werken, leren en omgang met elkaar verandert. Door de toenemende computerkracht en slimme algoritmen grijpen de digitale wereld en de fysieke wereld steeds meer op elkaar in. Ook in onze primaire taken. Goed waterbeheer kenmerkt zich vandaag de dag niet alleen door goede zorg voor onze waterschapswerken, maar ook door goede zorg voor data, software-algoritmen en besturingsapparatuur waarmee die bijdragen aan de bediening en sturing van deze werken. Als de digitale wereld en fysieke wereld zo op elkaar ingrijpen dan vraagt dat robuust beheer van deze beide werelden. Er zijn ook nieuwe aandachtsgebieden, bijvoorbeeld op het gebied van data-ethiek. Meer geavanceerde algoritmen bieden overheden kansen om taken efficiënter, op maat, of doelgerichter op te pakken. Tegelijk dient de overheid al haar taken in redelijkheid, uitlegbaar en transparant uit te voeren. Europees en landelijk neemt de regulering op dit onderwerp toe, wat

kenmerkend is voor een dergelijk grote transitie. Ons waterschap zal naar verwachting, net als de andere overheden zaken in moeten richten om deze overheidsprincipes te borgen.

Kantoor Larserbos

In 2016 is binnen het Waterschap Zuiderzeeland ingezet op de organisatieontwikkeling 'Samen Beter Werken' waarin de scope voor toekomstige huisvesting is vastgesteld. Dit heeft geleid tot het invoeren van een nieuw werkplekconcept Samen Beter Werken die tot op heden vandaag nog steeds binnen het Waterschap gehanteerd wordt en vormt nog altijd de basis voor de doelstellingen. Het project Samen Beter Werken bestond in hoofdlijnen uit de projecten Kantoor Lindelaan, Kantoor Emmeloord en Kantoor Larserbos. Bij deze projecten gaat het om het renoveren van de kantoren en het invoeren van een flexibel werkconcept. Alleen Kantoor Larserbos is nog niet gerenoveerd. In het voorjaar van 2020 was het voorbereidende werk klaar om de renovatie van Kantoor Larserbos uit te gaan voeren. Er lag een ontwerp met een kostenraming. De medewerkers waren intensief meegenomen en er was een goed draagvlak voor de verandering van werken. Het was de bedoeling om het voorstel voor renovatie van Kantoor Larserbos aan de Algemene Vergadering voor te leggen en daarna over te gaan tot aanbesteding en uitvoering. Op dat moment begon de coronacrisis, en op 25 juni 2020 is door de directie besloten de renovatie uit te stellen. Deze crisis en de nieuwe inzichten die we daardoor hebben opgedaan en nog opdoen, vragen om een nieuwe beschouwing van ons kantoorconcept en hoe we (samen-)werken op al onze werklocaties. Dit onderzoek heeft geleid tot een visie 'Samen Toekomstgericht Werken'. De visie STW omvat de volgende onderwerpen:

Bij Waterschap Zuiderzeeland maken we tijd- en plaatsbewust werken mogelijk.

1. We maken afspraken met als doel de best mogelijke samenwerking
2. Binnen ons waterschap en daar buiten zoeken we verbinding

Met de volgende beoogde effecten:

1. Samen staan we in onze kracht (cultuur, gedrag & leiderschap)
2. Uitnodigende werkomgeving (fysieke werkomgeving)
3. Digitaal fit, dienstverlenend en fit (digitale werkomgeving)

De enige grotere ingreep die nog uitgevoerd moet worden om de basis op orde te brengen voor tijd- en plaatsbewust werken is de renovatie van kantoor Larserbos. Hiervoor is een voorstel in voorbereiding die wordt voorgelegd aan de Algemene Vergadering.

Opgavegestuurd en omgevingsgericht werken

De opgaven waar het waterschap de komende jaren aan werkt zijn omvangrijk. We werken vanuit een solide basis, waarmee we ons werk bestendig en vanuit heldere kwaliteitsnormen kunnen uitvoeren. We werken met focus aan onze doelen. We werken aan een organisatie die wendbaar is en daarmee in staat is binnen en buiten de organisatie te kiezen voor samenwerkingsconstructies en methodieken die de voorliggende opgaves en te behalen doelen het beste dienen.

Cultuur en leiderschap

Corona heeft ervoor gezorgd dat we op andere manieren met elkaar zijn gaan (samen-)werken. Collega's werken blijvend een deel van hun tijd vanuit huis. Om toch verbinding te houden met elkaar en het werk, vraagt dit iets van onze mensen op het gebied van (persoonlijk) leiderschap. Daarnaast staan we als organisatie voor grote veranderopgaven, die maken dat we ons werk anders moeten gaan doen. Denk bijvoorbeeld aan de digitale transformatie en de grotere opgaves waar we steeds meer samen met onze partners aan werken. Wat vraagt dit op het gebied van cultuur, leiderschap, kennis en competenties? Welk gedrag willen we bevorderen, om blijvend te bouwen aan een Zuiderzeelandcultuur die dienend is aan de opgaven waar we voor staan. Hoe blijven we de lerende organisatie die we willen zijn? Op dit moment wordt gewerkt aan een cultuur- en leiderschapsprogramma, gericht op datgene wat nodig is om als organisatie optimaal aan onze doelen te kunnen werken en te bouwen aan een toekomstbestendige organisatie. Een lerende organisatie die ook divers en inclusief is.

Aantrekkelijke werkgeverschap, behoud van medewerkers, krappe arbeidsmarkt

Om de omvangrijke opgaven te realiseren is het essentieel om een goede organisatie te hebben met medewerkers die voldoende kennis en capaciteit hebben om de opgaven te realiseren. Dat is in deze tijd een grote uitdaging. De verwachting is dat de krapte op de arbeidsmarkt nog wel enige tijd standhoudt. Hier heeft ook Zuiderzeeland mee om te gaan. Bij technisch (specialistische) functies is de krapte al langere tijd merkbaar en lijkt de krapte steeds verder toe te nemen. Ook voor andere vakgebieden wordt de uitdaging steeds groter om op tijd de juiste medewerkers te vinden. De afgelopen periode hebben we samen met een bureau onze arbeidsmarktcommunicatie opnieuw ontwikkeld, zodat de uitingen beter aansluiten bij het type vacature en de arbeidsmarkt. Bovendien is het belangrijk om de huidige medewerkers en hun specifieke kennis te behouden. We hebben voortdurende aandacht voor de ontwikkeling van de organisatie en hoe we goede mensen kunnen binden aan het waterschap. We streven daarnaast naar een Zuiderzeeland dat bekend

staat als inclusieve en aantrekkelijke werkgever, waar medewerkers aan het roer van hun eigen ontwikkeling staan.

2. Overzicht kostenontwikkeling 2024-2027

In dit hoofdstuk wordt de kostenontwikkeling voor de komende planperiode beschreven aan de hand van inmiddels al genomen besluiten, autonome (prijs)ontwikkelingen en besluiten die in voorbereiding zijn.

2.1. AV-besluiten na vaststelling Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026

In onderstaande tabel is weergegeven welke besluiten de AV heeft genomen sinds de vaststelling van de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026.

Bestuursbesluiten na vaststelling B&MR 2023-2026 en voor Kadernota 2024-2027	2024	2025	2026	2027	Loonsom?
Bestuur en omgeving					
Legesverordening Waterschap Zuiderzeeland (AV feb 2023)	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	nee
Waterveiligheid					
Versterkingsopgave HWBP (AV dec 2022 en mrt 2023)	0,6	0,6	0,6	0,6	Ja, deels
Voldoende en gezond water					
Vervanging gecreosoteerde oeverbeschoeiing Noordoostpolder (AV nov 2022)	0,8	1,1	1,6	1,6	Ja, deels
Zienswijze begrotingswijziging 2023 en begroting 2024 Aqualysis (AV jun 2023)	0,1	0,2	0,2	0,2	Nee
Schoon, gezuiverd water					
Herziene aanvraag Nationaal Groeifonds (AV nov 2022)	0,1	-	-	0,6	Nee
Integrale aanpak Afvalwaterketen ZZL (AV mrt 2023)	0,1	0,1	0,1	0,1	Ja, deels
Evaluatie Persleiding beheerplan (AV mei 2023)	0,1	0,1	0,1	0,1	Nee
Financiën, organisatie en informatie					
Borgingsvoorstel informatieveiligheid (AV nov 2022, ook deels tbv programma's Voldoende en gezond water en Schoon, gezuiverd water)	0,1	0,1	0,1	0,1	Ja
Zienswijze begroting 2023 en 2024 Het Waterschapshuis (AV mrt 2023)	0,2	0,2	0,2	0,2	Nee
Begrotingswijziging nav CAO (div programma's, AV mrt 2023)	1,5	1,5	1,5	1,5	Ja
Zienswijze ontwerp programmabegroting 2024-2027 van GR Het Flevolands Archief (AV jun 2023)	0,0	0,0	0,0	0,0	Nee
Totaal³	3,1	3,5	3,9	4,5	

Tabel 2.1 – Genomen AV besluiten na vaststelling van de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026

Stijging bijdrage Gemeenschappelijke Regelingen

De begrotingen van de diverse Gemeenschappelijke Regelingen zijn behandeld in de AV's van maart 2023 (Het Waterschapshuis) en juni 2023 (Het Flevolands Archief, Aqualysis en GBLT). Hieruit volgt een aantal kostenverhogingen die deels binnen de inflatieruimte worden opgevangen, maar deels ook leiden tot een toename ten opzichte van de begroting en meerjarenraming.

³ De bedragen in bovenstaande tabel zijn afgerond op veelvoud van 100.000. Daarom kan de totaaltelling niet goed lijken. Dat heeft te maken met afrondingsverschillen.

Legesverordening Waterschap Zuiderzeeland

Op 25 oktober heeft de AV de Waterschapsverordening Waterschap Zuiderzeeland vastgesteld. Op basis van de beleidsmatige uitgangspunten die hierin vastliggen is de legesverordening opgesteld en vastgesteld in de AV van februari 2023. De verwachting is dat de legesinkomsten in de komende jaren met € 0,4 miljoen zullen toenemen ten opzichte van de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2027. De voornaamste reden hiervoor is dat in de nieuw vastgestelde legesverordening uitgegaan wordt van 100% kostendekkendheid van leges. De vorige legesverordening ging uit van 40% kostendekkendheid.

Versterkingsopgave HWBP

Om onze dijken ook voor de toekomst veilig te houden moeten ze versterkt worden. Voor 2050 is de verwachting dat er tussen de 116 en 144 km dijk moeten worden aangepakt. In december 2022 heeft de AV besloten om de geactualiseerde verwachting van deze versterkingsopgave als uitgangspunt te nemen voor een eigen interne programmering, met als doel dat in 2050 alle dijken voldoen aan de norm. Om dit te realiseren is besloten om extra middelen ter beschikking te stellen voor het uitvoeren van een trajectaanpak en ingangstoetsen (AV dec 2022) en loonsom (AV mrt 2023).

Vervanging gecreosoteerde oeverbeschoeiing Noordoostpolder

Uit onderzoek is gebleken dat prioritair stof fluorantheen in grote delen van de Noordoostpolder de norm overschrijdt en het vrijwel zeker is dat gecreosoteerde oeverbeschoeiing de bron van fluorantheen is. In november 2022 heeft de daarom AV besloten tot de KRW-maatregel om de gecreosoteerde oeverbeschoeiing te gaan vervangen in de periode tot (uiterlijk) 2039. De mogelijkheden voor subsidies voor deze maatregel worden nog verkend.

Herziene aanvraag Nationaal Groeifonds

In 2021 heeft Waterschap Zuiderzeeland samen met een brede vertegenwoordiging van de watertechnologiesector een aanvraag ingediend voor een investeringsbijdrage uit het Nationaal Groeifonds (subsidie € 395 miljoen). Op 14 april 2022 heeft de commissie Dijsselbloem voor het groeiplan Watertechnologie een reservering toegezegd van € 135 miljoen toegezegd. In november 2022 heeft de AV ingestemd met een herziene aanvraag, waarin voor Zuiderzeeland rekening is gehouden met twee pilots in 2023/2024 voor de "Biophree" (fosfaat-zuivering en terugwinning) en de "Dex-filter-technologie" (verwijdering van medicijnresten en PFAS) en vervolgens een full scale investering. Eind februari 2023 heeft het Rijk ingestemd met de aanvraag. Voor de uitvoering van de pilots zijn in de AV van november middelen ter beschikking gesteld (€ 0,1 miljoen). Verder is rekening gehouden met realisatie van full scale installaties in 2025 en 2026. De totale investering hiervan is geraamd op € 11,4 miljoen, waarvan € 4,5 miljoen bijdrage vanuit het groeifonds en € 6,9 miljoen vanuit Zuiderzeeland. De kapitaallasten die hieruit voortvloeiend bedragen € 0,6 miljoen.

Integrale aanpak Afvalwaterketen ZZL

In 2021 heeft de Algemene Vergadering de Integrale Aanpak Afvalwaterketen vastgesteld. Het afgelopen jaar is deze aanpak op een aantal onderwerpen geactualiseerd en verder uitgewerkt. In het kader van het bereiken van de doelstelling om klimaatneutraal te worden heeft de AV in maart 2023 heeft de AV besloten om een warmtepompinstallatie op de AWZI Zeewolde te realiseren en de beluchting te optimaliseren. Verder heeft de AV besloten om op de AWZI Dronten de slibgisting te renoveren en een tijdelijke warmtekrachtkoppeling te realiseren. Dit in afwachting van (subsidie)ontwikkelingen rondom groen gas. Verder heeft de AV de loonsom verhoogd voor een extra technicus toenemende intensiteit van beheer en onderhoud.

Evaluatie Persleidingbeheer (AV mei 2023)

In mei 2022 is de evaluatie van het persleiding beheer in de AV behandeld. Hieruit is naar voren gekomen dat er extra middelen nodig waren om te komen tot het gewenste inzicht in de toestand en de restant levensduur van de persleidingen. De AV heeft daarom ingestemd met een structurele begrotingswijziging van € 50.000 per jaar.

Borgingsvoorstel informatieveiligheid

In november 2022 heeft de AV ingestemd met een verhoging van de loonsom van € 110.000. Dit om borgen dat het waterschap blijvend op het (minimaal) gewenste volwassenheidsniveau 4 kan opereren.

Begrotingswijziging nav CAO

Eind 2022 hebben de Vereniging Werken voor Waterschappen de vakbonden een akkoord bereikt over de CAO voor 2023. De consequenties hiervan liggen hoger dan eerdere inschattingen van het CPB, waar de

Begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026 op is gebaseerd. In maart heeft de AV daarom ingestemd met een begrotingswijziging voor 2023 van € 1,1 miljoen. Het hier vermelde effect is 1,4 miljoen. Dit hangt samen met het feit dat een deel van de salarisverhoging in 2023 ingaat per 1 juli en daarom in 2023 een half jaar omvat.

2.2. Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten na Begroting 2023 & Meerjarenraming 2024-2026

Hieronder worden de autonome ontwikkelingen en de collegebesluiten weergegeven die hebben plaatsgevonden na vaststelling van de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026. De huidige begroting en meerjarenraming loopt tot en met het jaar 2027. In de basis van de Kadernota is voor het jaar 2027 het kostenniveau van het jaar 2026 als uitgangspunt genomen.

Autonome ontwikkeling / collegebesluit	2024	2025	2026	2027	Loonsom?
Prijsontwikkelingen (diverse programma's)					
Inflatie-ontwikkeling	1,0	1,1	1,3	3,0	Nee
Loonontwikkeling	0,8	1,4	2,2	4,1	Ja
Actualisatie energieprijzen (obv forward-markt)	-3,7	-1,7	-1,8	-2,2	Nee
Waterveiligheid					
Voorfinancieringskosten HWBP (IJsselmeerdijk)	-	-	-	1,2	Nee
Actualisatie solidariteitsbijdrage HWBP	0,5	0,3	-	0,2	Nee
Voldoende en gezond water					
Meerjarenonderhoudsplan Waterbeheer (collegebesluit)	0,2	0,2	0,5	0,1	Nee
Schoon, gezuiverd water					
Garantstellingsprovisie HVC en achtergestelde lening	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	Nee
Financiën, organisatie en informatie					
Verhoging dividend NWB	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	Nee
Meerjarenonderhoudsplan Dienstverlening en Informatie (collegebesluit)	0,1	0,2	0,4	0,2	Ja, deels
Doorbelasting kosten WOZ (Rijksfactuur)	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	Nee
Kapitaallasten	-0,2	0,5	0,9	0,6	Nee
Totaal⁴	-1,5	1,6	3,0	7,0	

Tabel 2.2 – Genomen AV besluiten na vaststelling van de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026

Inflatie-ontwikkeling

De raming van de algemene / prijsontwikkelingen wordt in de kadernota en de meerjarenbegroting gebaseerd op voorspellingen van gerenommeerde instellingen zoals het Centraal Planbureau (CPB) en De Nederlandsche Bank (DNB). Daarbij wordt gekeken naar voorspellingen van algehele prijsstijgingen (prijs Bruto Binnenlands Product en de Consumenteprijsindex). Het CPB en DNB publiceren geen voorspellingen van prijsontwikkeling op het gebied van Grond, weg- en waterbouw.

Het CPB voorspelt voor 2024 een prijsontwikkeling van het BBP van 3,0% en een CPI van 3,1%. Voor de jaren na 2024 wordt een niveau verwacht dat net onder de 3% ligt. De meest recente voorspelling van de inflatie van DNB voor 2024 komt uit op 5% en is daarmee hoger dan die van het CPB. Voor de opstelling van de Kadernota is hiernaast in diverse delen van de organisatie geïnventariseerd wat de verwachte prijsontwikkeling is voor 2024. Hieruit komt naar voren dat een prijsontwikkeling van 5% reëler wordt geacht dan 3%. In de Kadernota is voor 2024 daarom uitgegaan van een algehele prijsontwikkeling van 5% voor 2024. Dit ligt hoger dan de raming die hiervoor was opgenomen in de Begroting 2023 en de Meerjarenraming

⁴ De bedragen in bovenstaande tabel zijn afgerond op veelvoud van 100.000. Daarom kan de totaaltelling niet goed lijken. Dat heeft te maken met afrondingsverschillen.

2024-2026. Voor de jaren na 2024 is conform de uitgangspunt van een prijsontwikkeling van 2,7%, conform de verwachting van het CPB (DNB heeft geen voorspelling gepubliceerd voor de jaren na 2024).

De (ogenschijnlijke) extra verhoging van de inflatie in het jaar 2027 met 3 miljoen heeft te maken met het feit dat 2027 een nieuw jaar is in de planperiode en met het feit dat het kostenniveau van 2026 de basis is voor 2027.

In de praktijk wordt de inflatieruimte binnen het waterschap centraal in de begroting opgenomen en niet "automatisch" uitgekeerd. Daar waar prijsontwikkelingen daadwerkelijk worden ervaren, kan een beroep worden gedaan om de centrale inflatieruimte. In de afgelopen jaren is regelmatig geconstateerd dat de inflatieruimte niet volledig werd benut. Een eventueel overschot aan middelen in een lopend jaar wordt meegenomen bij de actualisatie van de cijfers in de technische notitie die in het najaar aan de AV wordt aangeboden.

Loonontwikkeling

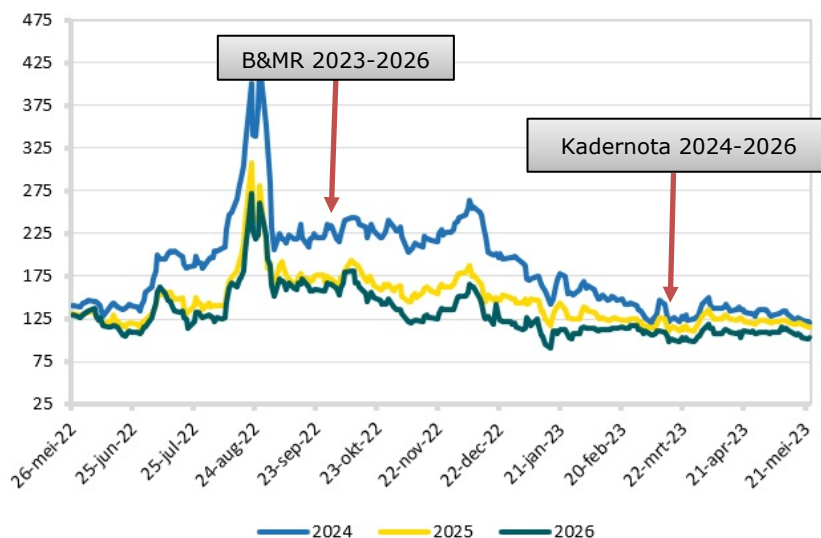
De raming van loonontwikkeling wordt in de kadernota en de begroting en meerjarenraming gekeken naar de voorspelling van het CPB. Het CPB geeft een aparte verwachting af voor de loonontwikkeling van de sector overheid. Deze ligt voor 2024 op 5,2%. Voor de jaren daarna ligt deze gemiddeld op 4,9%. Dit is ook als uitgangspunt meegenomen in de kadernota. Deze percentages liggen hoger dan de raming waarmee rekening was gehouden in de Begroting 2023 en de Meerjarenraming en leiden dus tot een verhoging van het kostenniveau.

De (ogenschijnlijke) extra verhoging van de loonontwikkeling in het jaar 2027 met 4,1 miljoen heeft te maken met het feit dat 2027 een nieuw jaar is in de planperiode en met het feit dat het kostenniveau van 2026 de basis is voor 2027.

Actualisatie energieprijzen

Sinds vorig jaar is er sprake van een forse stijging van de energieprijzen voor zowel gas als elektra. Ook zijn de fluctuaties van prijzen in de energiemarkt enorm toegenomen. Waterschap Zuiderzeeland is een van de grootste energieverbruikers in ons beheergebied. De (kale) energieprijzen hebben daarmee ook een flinke impact op de totale kostenontwikkeling van het waterschap en worden om die reden apart geraamd.

De kostenraming voor de levering van kale energie is in de huidige meerjarenraming gebaseerd op de tarieven zoals die golden op de forward-markt ten tijde van het opstellen van de Begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026. Sinds de opstelling van de Begroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026 zijn de energieprijzen gedaald, ook op de forward markt. De actualisatie van de energieprijzen in de Kadernota heeft daarom een kostenverlagend effect ten opzichte van de B&MR 2023-2026.

Figuur 2.1 ontwikkeling prijzen forward markt. Bron: Vattenfall marktrapport

Vanaf 2024 heeft het waterschap te maken met variabele inkooprijzen voor energie die Zuiderzeeland voor een belangrijk deel afneemt van Windpark Hanze. In de loop van 2023 vindt op basis van data uit het verleden nog een modellering plaats m.b.t. de vraag hoe de afnamepatronen van Windpark Hanze er uit zien.

Eventuele inzichten hieruit zullen worden meegenomen in de technische notitie. Sowieso worden bij de technische notitie de energieprijzen geactualiseerd op basis van de marktomstandigheden van dat moment.

Zoals hierboven weergegeven kan de volatiliteit van de energiemarkt leiden tot aanzienlijke fluctuaties in kosten. Aan de andere kant, biedt dit de afname van stroom van Windpark Hanze mogelijk ook kansen in het sturen van ons energieverbruik en het beperken van kosten. Hiervoor is nadrukkelijk aandacht bij het onderzoek dat op dit moment plaatsvindt naar het bemalingsregime in de Noordoostpolder.

Voorfinancieringskosten HWBP (IJsselmeerdijk)

De planning is dat in de loop van 2026 de realisatie fase van de IJsselmeerdijk gaat lopen. In deze periode is er sprake van forse uitgaven. De basis-subsidieregeling gaat uit van een maximale subsidiestroom van € 40 miljoen per jaar. Het exacte uitgavenpatroon moet nog worden uitgewerkt, maar op basis van de huidige inschatting, zullen de uitgaven van de IJsselmeerdijk in 2027 aanzienlijk hoger zijn dan de inkomsten, waardoor een belangrijk deel van de uitgaven moet worden voorgefinancierd. De rentelasten hiervan worden geschat op € 1,2 miljoen. Normaal gesproken worden rentelasten toegerend naar rato van de boekwaarde van de verschillende activa. Dat komt er op neer dat 60% tot 70% van de rentelasten voor rekening komt van de zuiveringstaak. Gezien het bijzondere en specifieke karakter van de voorfinancieringskosten voor de IJsselmeerdijk worden deze voor 100% toegerekend aan de watersysteeltaak.

Actualisatie solidariteitsbijdrage HWBP

Op basis van de Waterwet (en het in 2011 overeengekomen Bestuursakkoord Water) betaalt het waterschap jaarlijks betaalt ieder waterschap jaarlijks een bijdrage aan de totale financiering van het HWBP. Recent is een actualisatie van de raming van deze bijdrage ontvangen van de Unie van Waterschappen, waarin tevens een herijking van de verdeelsleutel van de bijdrage over de verschillende waterschappen is meegenomen (het aandeel van ieder waterschap in de totale bijdrage wordt voor 50% gebaseerd op de WOZ-waarde en voor 50% op het aantal ingezetenen). Deze actualisatie leidt tot een hogere bijdrage voor het waterschap ten opzichte van de raming die is meegenomen in de B&MR 2023-2026.

Meerjarenonderhoudsplannen Waterbeheer en Dienstverlening en Informatie

In de Verordening Beleids- en Verantwoordingsfunctie Waterschap Zuiderzeeland ligt vast dat het college meerjarenonderhoudsplannen opstelt om de bedrijfsmiddelen op een doelmatige wijze orde te houden, conform de beleidskaders zoals vastgesteld door de Algemene Vergadering. In 2023 heeft een actualisatie plaatsgevonden voor de meerjarenonderhoudsplannen voor Waterbeheer en Dienstverlening en Informatie. Dit leidt tot extra kosten. Voor Waterbeheer worden deze kosten onder andere veroorzaakt door het feit dat de provinciale bijdrage voor biodiversiteit stopt vanaf 2026 en de kosten doorlopen, de invulling van de klimaataanpak, en de verwachting dat het waterschap na 2024 gebruik zal moeten maken van een duurdere locatie voor de toepassing van de verwijderde baggerspecie uit stedelijk gebied (na 2024 kan naar verwachting geen gebruik meer gemaakt worden van de huidige toepassingslocatie, de Vaartplas).

Bij Dienstverlening en Informatie laat het meerjarenonderhoudsplan in de basis een daling zien van de kosten. Door het feit dat uitgaven voor Saas-oplossingen niet meer geactiveerd mogen worden en dus gelijk in de exploitatie moeten worden verantwoord is er per saldo sprake van een nadeel. Daarnaast is een deel van het budget voor Dienstverlening en Informatie (m.n. op het gebied van functioneel beheer) vanuit efficiency overwegingen omgezet in loonsom.

Het meerjarenonderhoudsplan voor Zuiveringen en Gemalen wordt in de komende maanden geactualiseerd. In paragraaf 2.3. is een voorlopige inschatting opgenomen van de financiële consequenties hiervan. De definitieve consequenties worden meegenomen in de technische notitie die in het najaar aan de AV wordt aangeboden.

Garantstellingsprovisie HVC en achtergestelde lening

Het waterschap staat via de GR slibverwerking deels garant voor leningen van HVC die betrekking hebben op slibactiviteiten. Hiervoor ontvangt het waterschap een garantstellingsprovisie. Daarnaast heeft Zuiderzeeland, als onderdeel van de deelname in HVC (via de GR slibverwerking), een achtergestelde lening verstrekt aan HVC waar een marktconforme rente over wordt ontvangen. De opbrengsten van deze beide onderdelen zijn hoger dan het bedrag waarmee rekening is gehouden in de B&MR 2023-2026 en dat heeft een voordelig effect op de nettokosten.

Verhoging dividend NWB

Op basis van ervaringscijfers van de afgelopen 2 jaar is het begrote bedrag aan dividend van de Nederlandse Waterschapsbank met € 20.000 naar boven bijgesteld.

Doorbelasting kosten WOZ (Rijksfactuur)

Het waterschap betaalt jaarlijks een bijdrage aan het Rijk voor uitvoering van de Wet Onroerende Zaken via de "Rijksfactuur". Deze kosten vallen in de komende jaren € 0,2 miljoen lager uit.

Kapitaallasten

Bij de opstelling van de Kadernota wordt ook de investeringsplanning geactualiseerd. Hier komt in 2024 een voordeel in de kapitaallasten uit naar voren ten opzichte van de B&MR 2023-2026. Voor de jaren daarna is er sprake van een stijging van de kapitaallasten ten opzichte van de B&MR 2023-2026. De daling in 2024 wordt voornamelijk veroorzaakt door het doorschuiven van investeringsuitgaven vanuit 2023. De stijging van de kapitaallasten na 2024 worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door de gestegen rente. In hoofdstuk 3 wordt uitgebreid ingegaan op de actualisatie van de investeringsplanning.

2.3. Verwachte besluiten vóór vaststelling Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026

In onderstaande tabel is voor de ontwikkelingen waarover besluitvorming wordt verwacht vóór vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 indicatief weergegeven wat de verwachte financiële consequenties zijn.

Bestuursbesluiten na kadernota en voor MJB	2024	2025	2026	2027	Loonsom?
Bestuur en omgeving					
-	-	-	-	-	
Waterveiligheid					
Beoordeling primaire keringen	-	0,4	0,3	0,3	Ja, deels
Voldoende en gezond water					
-					
Schoon, gezuiverd water					
Afvalwaterakkoord Almere	0,1	0,1	0,1	0,2	Nee
Meerjarenonderhoudsplan Zuiveringen en Gemalen (collegebesluit)	0,5	0,1	0,1	0,3	Nee
Ultieme Waterfabriek	0,1	0,1	0,1	-	Nee
Financiën, organisatie en informatie					
Rechtmatigheidsverantwoording	0,1	0,1	0,1	0,1	Ja
Informatiestrategie fase 2 / Data gedreven werken	0,1	0,1	0,1	0,1	Ja
Samen toekomstgericht werken & kantoor Larserbos	0,1	0,3	0,3	0,3	Nee
Totaal	0,9	1,1	1,0	1,2	

Tabel 2.3 – Indicatie financiële consequenties nieuwe ontwikkeling met verwachte besluitvorming vóór Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026

De bovenstaande bedragen betreffen inschattingen die zijn meegenomen bij de bepaling en afweging van het tariefscenario. De bovenstaande voorstellen worden apart aan de AV ter besluitvorming voorgelegd en de besluiten zelf kunnen afwijken van de inschattingen die hierboven zijn opgenomen. Bij de opstelling van de begroting zal uiteraard rekening worden gehouden met de daadwerkelijk genomen besluiten.

2.4. Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027

In hoofdstuk 1 zijn verder ook (beleids)ontwikkelingen beschreven waarvan besluitvorming wordt voorzien ná vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027, maar die mogelijk wel financiële consequenties kunnen hebben voor het kostenniveau in de planperiode. Hierbij valt te denken aan:

- Kosten van realiseren van doelstellingen op het gebied van biodiversiteit;
- Consequenties van het sluiten van afvalwaterakkoorden en aanpassingen aan transportstelsels;
- De komst van een onafhankelijke rekenkamer op basis de Wet versterking decentrale rekenkamers.

Voor zover dit gaat om ontwikkelingen die passen binnen bestaand beleid en voor zover dit te kwantificeren is, is hiervoor een inschatting gemaakt van de kosten. Deze inschatting is betrokken bij de bepaling van de tariefscenario's. Dit om de tariefsontwikkeling in de komende jaren zo reëel mogelijk te voorspellen.

Er is één nieuwe ontwikkeling die bijzondere aandacht vraagt. Dit betreft de renovatie en uitbreiding van de AWZI Almere. In juli 2021 heeft de AV de strategie afvalwaterketen vastgesteld, waarbij tevens besloten is over de verdere uitwerking van de uitbreiding van de AWZI Almere. Daarbij werd uitgegaan van een uitbreiding, die in belangrijke mate bijdraagt aan doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, circulariteit

en waterkwaliteit en was de inschatting dat dit kostenneutraal kon worden uitgevoerd. De verdere uitwerking hiervan laat zien dat er rekening gehouden moet worden met een aanzienlijke kostenstijging. De investeringsraming valt aanzienlijk hoger dan eerder werd aangenomen. Daarnaast zijn er grote verschillen te zien in de jaarlijkse exploitatielasten. De uitwerking is in een vergevorderd stadium, maar nog niet definitief. De beeldvorming over de uitbreiding van de AWZI Almere is gepland voor september. Daarna volgt besluitvorming (die niet plaats zal vinden voor de vaststelling van de Begroting 2024 en de Meerjarenraming 2025-2027). Hoe groot de kostenstijging uiteindelijk zal zijn, is op dit moment nog niet aan te geven en zal ook afhangen van de uiteindelijke bestuurlijke keuzes. In de nieuwe ontwikkelingen is nu een ruwe inschatting van de extra kosten opgenomen, gebaseerd op de in juli 2021 vastgestelde wijze van uitvoering. Over de gehele planperiode gaat het om een bedrag van € 4,5 miljoen. Dit omvat meer dan de helft van de omvang van het bedrag aan nieuwe ontwikkelingen.

In onderstaande tabel is de omvang van de kosteninschatting voor nieuwe ontwikkelingen weergegeven waar in deze Kadernota rekening mee is gehouden:

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling B&MR 2024-2027	-	1,7	3,7	3,9

Tabel 2.4 – Indicatie financiële consequenties nieuwe ontwikkelingen met verwachte besluitvorming ná B&MR 2024-2027

Deze bedragen voor nieuwe ontwikkelingen zijn enkel ten behoeve van het bepalen van het tariefscenario (meerjarige doorkijk). Dat betekent dat deze bedragen géén deel uitmaken van de programmakosten in de begroting & meerjarenraming. Pas na toekomstige AV-besluitvorming over deze ontwikkelingen vindt verwerking van middelen in de programmakosten plaats.

2.5. Overzicht ontwikkeling loonsom

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de mutaties van de loonsom op basis van de ontwikkelingen en genomen besluiten. Deze mutaties maken onderdeel uit van de ontwikkelingen zoals beschreven in de paragrafen 2.1 en 2.2.

Ontwikkeling / Besluit	2024	2025	2026	2027
Diverse programma's				
Loonontwikkeling (<i>autonome ontwikkeling</i>)	0,8	1,4	2,2	4,1
Borgingsvoorstel informatieveiligheid (<i>AV nov 2022, ook deels tbv programma's Voldoende en gezond water en Schoon, gezuiverd water</i>)	0,2	0,2	0,2	0,2
Bestuur en omgeving				
Geen.				
Waterveiligheid				
Versterkingsopgave HWBP (<i>AV dec 2022 en mrt 2023</i>)	0,5	0,5	0,5	0,5
Voldoende en gezond water				
Vervanging gecreosoteerde oeverbeschoeiing Noordoostpolder (<i>AV nov 2022</i>)	0,3	0,3	0,3	0,3
Schoon, gezuiverd water				
Integrale aanpak Afvalwaterketen ZZL (<i>AV mrt 2023</i>)	0,1	0,1	0,1	0,1
Financiën, organisatie en informatie				
Begrotingswijziging nav CAO (<i>div programma's, AV mrt 2023</i>)	1,5	1,5	1,5	1,5
Meerjarenonderhoudsplan Dienstverlening en Informatie (<i>collegebesluit</i>)	0,2	0,2	0,2	0,2
Totaal	3,6	4,2	5,0	6,9

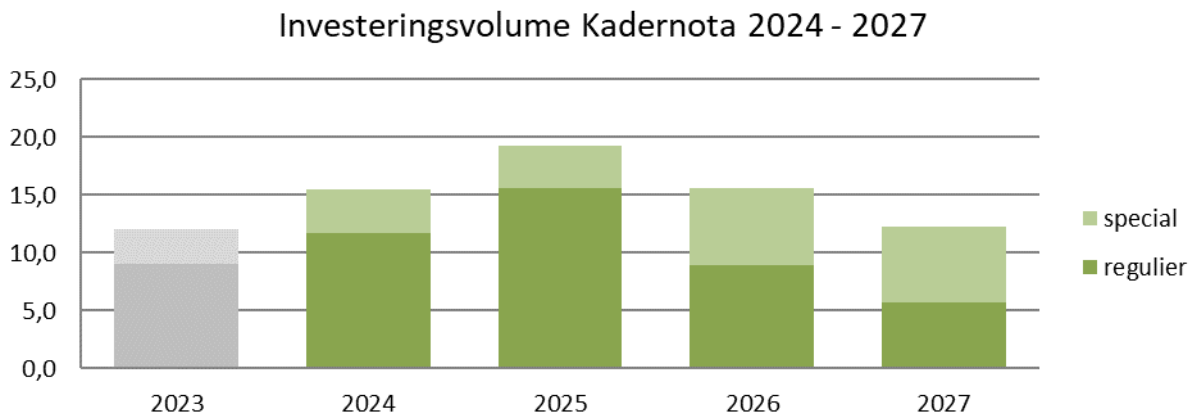
Tabel 2.5 – Overzicht van de genomen besluiten en autonome ontwikkelingen met een mutatie van de loonsom.

In de periode tot aan de vaststelling van de begroting wordt er naar verwachting nog een aantal voorstellen aan de AV aangeboden waaruit een mutatie in de loonsom naar voren komt. Voor de voorstellen waar dit speelt, is dit aangegeven in de tabel in paragraaf 2.3.

3. Actualisatie Investeringsplanning 2023-2027

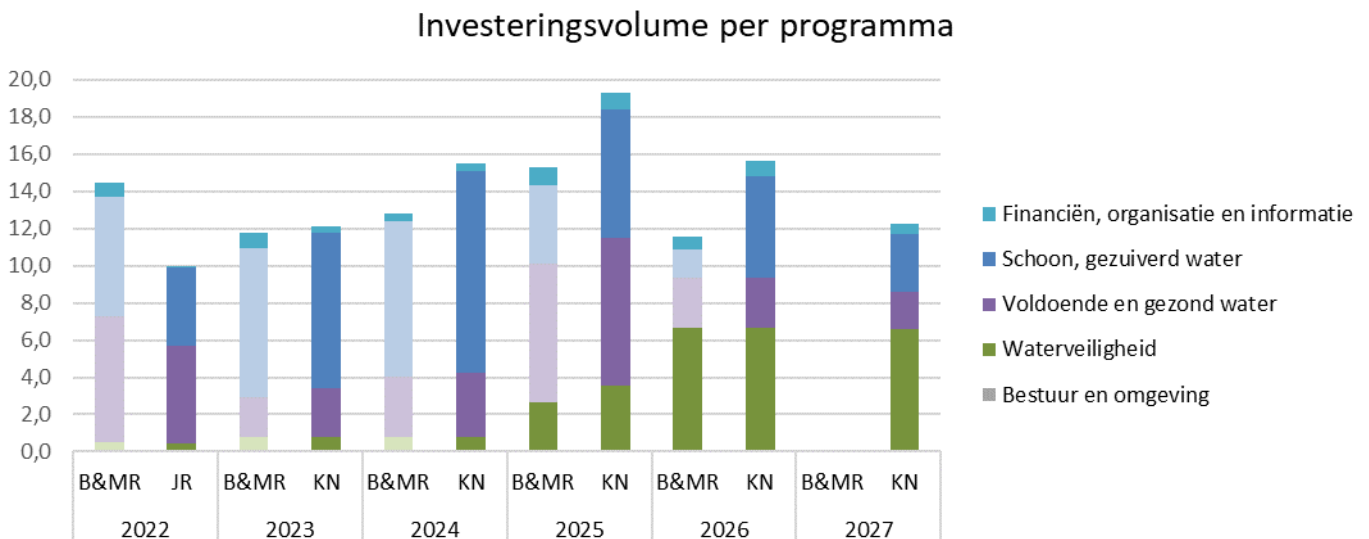
3.1. Totaal beeld planning

Tegelijkertijd met het opstellen van de kadernota 2024-2027 is ook de investeringsplanning geactualiseerd. In onderstaande grafiek is weergegeven wat het totale investeringsvolume per jaar is. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de speciale investeringen en reguliere investeringen.

Figuur 3.1 – Investeringsvolume Kadernota (bedragen * € 1 miljoen)

In onderstaande figuur zijn de investeringsvolumes per programma weergegeven van deze Kadernota ten opzichte van de Begroting 2023 & Meerjarenraming 2024-2026.

Figuur 3.2 – Investeringsvolume per programma, kadernota 2023-2027 t.o.v. begroting & meerjarenraming 2023-2026 (bedragen * € 1 miljoen)

In bovenstaande figuur is te zien dat het gerealiseerde investeringsvolume van 2022 €4,4 miljoen lager is uitgevallen dan het niveau dat is ingeschat bij opstelling van de Begroting 2023 & Meerjarenraming 2024-2026, uit te splitsen in programma schoon, gezuiverd water (€2,2 miljoen), voldoende en gezond water (€1,5 miljoen) en de overige programma's (€0,7 miljoen).

Voor de speciale investeringen geldt dat geplande uitgaven voor de renovatie van gemaal Vissering in 2022 lager zijn uitgevallen (-€0,6 miljoen) en zijn doorgeschoven naar 2023. Daarnaast gaat het project Voorstuwers niet door (-€0,2 miljoen). Voor de reguliere investeringen geldt dat de realisatie in 2022 lager is doordat uitgaven voor SaaS-projecten naar exploitatie zijn overgeboekt (-€0,5 miljoen), een aantal

reconstructies van persleidingen vertraagd zijn en zijn doorgeschoven naar 2023 (-€0,9 miljoen) en de investeringen op AWZI Tollebeek zijn doorgeschoven naar 2023. (-€0,8 miljoen).

Op totaalniveau is het investeringsvolume over de planperiode met €11,1 miljoen flink gestegen bij de Kadernota ten opzichte van de B&MR (2027 is hierin niet meegenomen vanwege het feit dat dit jaar geen onderdeel is van de planperiode van de huidige begroting & meerjarenraming). Het grootste deel van deze stijging wordt verklaard door nieuwe projecten die hieronder ook worden toegelicht.

Investeringen Kadernota versus B&MR 2023

De toename van het investeringsvolume in 2023 (+€0,3 miljoen) wordt verklaard door een aantal doorgeschoven investeringsuitgaven vanuit 2022 voor o.a. de renovatie van gemaal Vissering en een aantal persleiding projecten maar anderzijds zijn er ook investeringen uit de planning gehaald (o.a. SaaS en Voortstuwars) of doorgeschoven naar 2024.

In de Algemene Vergadering van 25 oktober 2022 hebt u kennisgenomen van de Voorkeursbeslissing voor de versterking van de IJsselmeerdijk en hebt u ingestemd met de start van de planuitwerkingsfase. U hebt daarvoor een brutokrediet beschikbaar gesteld van € 13.876.653. Vanuit risicobeheersing heeft de subsidieaanvraag plaatsgevonden na start van de planuitwerking. De herijkte kostenraming onderliggend aan de subsidieaanvraag in maart 2023 bedraagt € 14.586.549. Inmiddels is de HWBP-subsidiebeschikking ontvangen. Na behandeling van deze Kadernota zal het krediet neerwaarts worden bijgesteld naar het nettokrediet, waarmee de subsidie wordt ingerekend. Het nettokrediet bestaat uit de eigen bijdrage van het waterschap en de niet-subsidiabele uitgaven van meekoppelkansen die via derden wordt vergoed en bedraagt € 1.765.522.

Toelichting mutaties investeringsvolume 2024

Het investeringsvolume in 2024 neemt toe met €2,7 miljoen. Dit komt hoofdzakelijk door de gewijzigde planning van AWZI Zeewolde capaciteitsuitbreiding (verschuiving van 2023 naar 2024), en de start van een aantal nieuwe projecten zoals het verleggen van de persleiding op Urk Zeeheldenbuurt.

Toelichting mutaties investeringsvolume 2025

Het investeringsvolume in 2025 neemt toe met €4,0 miljoen. Deze toename wordt vooral veroorzaakt door een aantal nieuwe projecten zoals het HWBP project Normtraject 8.4 (+€0,6 miljoen) en het vervangen van een persleiding bij Almere Muziekwijk Ouverture (+€2,0 miljoen in 2025).

Toelichting mutaties investeringsvolume 2026

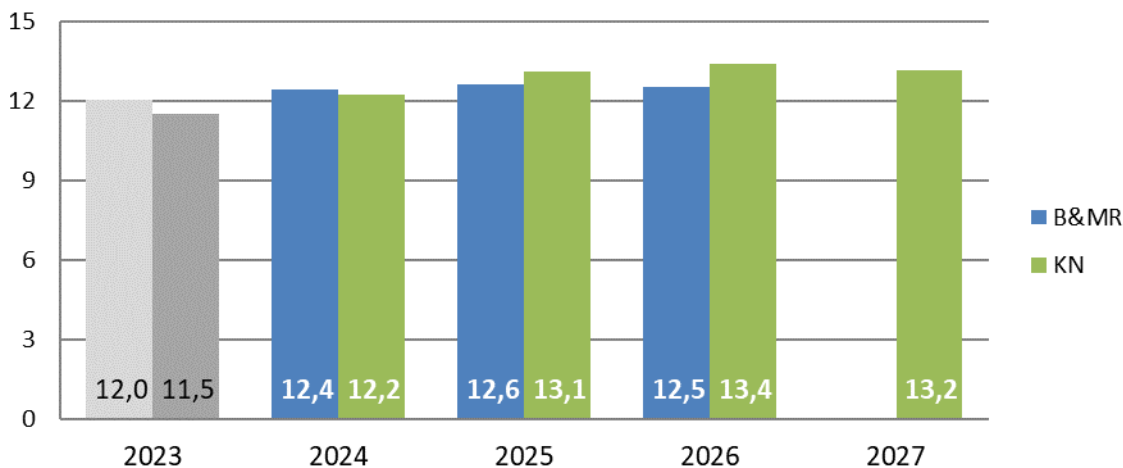
Het investeringsvolume in 2026 neemt toe met €4,1 miljoen. Ook deze toename wordt veroorzaakt door een aantal nieuwe projecten waaronder de hierboven genoemde persleiding bij Almere (+€2,0 miljoen in 2026), het vervangen van de afdek van voorbezinktank bij AWZI Tollebeek en het vervangen van netwerk- en serverapparatuur.

Toelichting nieuw investeringsvolume 2027

Het nieuw toegevoegde begrotingsjaar 2027 bevat een investeringsvolume van €12,3 miljoen, waaronder de eigen bijdrage van het waterschap aan de realisatiefase van de IJsselmeerdijk in dat jaar, het vernieuwen van de beluchtingsinstallatie van AWZI Tollebeek, de renovatie van 6 rioolgemalen en de renovatie van gemaal Colijn en Lovink.

3.2. Totaal beeld kapitaallasten

In onderstaande grafiek is weergegeven hoe de kapitaallasten van de investeringsplanning van deze kadernota zich verhouden tot de kapitaallasten uit de Begroting en Meerjarenraming 2023-2026 zoals die in november 2022 is vastgesteld.

Figuur 3.3 – Kapitaallasten Kadernota t.o.v. B&MR 2023-2026 (bedragen * € 1 miljoen)

Over de gehele planperiode is een stijging te zien van de kapitaallasten. Deze komen voort uit zowel de stijging van de investeringsuitgaven als uit de gestegen rente. In 2023 en 2024 zien we nog wel een lichte daling van de kapitaallasten doordat een aantal projecten vanuit 2022 en 2023 zijn doorgeschoven en doordat uitgaven voor SaaS-projecten naar exploitatie zijn overgeboekt.

3.3. Speciale investeringen

Een groot deel van de investeringen die zijn opgenomen in de investeringsplanning betreffen vervangingsinvesteringen. Naast deze reguliere vervangingsinvesteringen zijn er speciale investeringen benoemd, waarvoor de AV vooraf per project de beleidsmatige kaders vaststelt. Speciale investeringen waarvoor de (gedeeltelijke) beleidsmatige kaderstelling en kredietverlening reeds heeft plaatsgevonden zijn: Windpark Hanze, Oosterwold, IJsselmeerdijk, AWZI Almere fit for the future, aanpassing AWZI Zeewolde, IJsselmeerdijk, gecreosoteerde oeverbeschoeiing en P&ID's op orde. In de jaarstukken 2022 is ingegaan op de voortgang van deze projecten.

Voor AWZI Almere fit for the future is een voorstel in voorbereiding voor de kredietverlening van de realisatie. In de investeringsplanning is, in afwachting van besluitvorming hierover door de AV, nog geen rekening gehouden met de uitvoeringskosten hiervoor (dit maakt onderdeel uit van de kosteninschatting van nieuwe ontwikkelingen, zie paragraaf 2.4).

Voor de komende jaren staat daarnaast nog een aantal andere investeringen op het programma, waarvoor de beleidsmatige kaders nog (deels) vastgesteld moeten worden. Deze projecten worden hieronder afzonderlijk toegelicht.

Speciale investering	Programma	Financieel		Planning
Herinrichting Buitenterrein Waterschapshuis	Financiën, organisatie en Informatie	€ 350.000		2025-2026
Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond
Kaders / doelstellingen:				
De kaders voor dit project moeten nog worden vastgesteld door de AV.				
Bij de vaststelling van de Kadernota 2023-2026 in de Algemene Vergadering van 5 juli 2022 is de herinrichting van het buitenterrein twee jaar verschoven. Om hiermee een bijdrage te leveren aan beperking van de kostenstijging van het waterschap. Het gaat om een verlaging van de kapitaallasten in 2025/2026 met € 28.000.				
In 2023 gaan we onderzoeken wat er nodig is rondom het buitenterrein en hoe verduurzamen van het wagenpark hierbij meegenomen kan worden. Het oorspronkelijke doel van dit project was om het buitenterrein van het waterschapshuis meer de uitstraling te geven van een waterschap dat in verbinding staat met de samenleving. Deze meer open uitstraling zou gerealiseerd kunnen worden door de werkzaamheden hiervoor te combineren met de ruimtelijke herinrichting van de directe omgeving van het waterschapshuis en reeds noodzakelijke renovatiewerkzaamheden van het buitenterrein. De gemeente heeft in 2020 laten weten hier geen prioriteit aan te willen of				

kunnen geven. De focus komt nu meer te liggen op de renovatiewerkzaamheden die nog steeds noodzakelijk zijn.

Speciale investering	Programma	Financieel		Planning
Uitbreiding AWZI's Dronten, Lelystad, Tollebeek	Schoon, gezuiverd water	Nader te bepalen		2021-2026
Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond
Kaders / doelstellingen:				
De kaders voor dit project moeten nog (deels) worden vastgesteld door de AV.				
<i>Dronten</i>				
<p>Naar verwachting zal de biologische capaciteit van AWZI Dronten richting 2030 moeten worden uitgebreid. Dit is afhankelijk van de groei van gemeente Dronten. Deze groei is op dit moment nog onzeker. Naar verwachting zal hier in 2023 meer helderheid over komen. Gemeente Dronten heeft aangegeven een ambitie te hebben om in ieder geval 6.000 nieuwe woningen te realiseren tot 2050. Daarnaast heeft gemeente Dronten aangegeven het gebied waar de AWZI gesitueerd is, ook als woningbouwgebied te willen ontwikkelen. De gevolgen voor AWZI zijn nog niet bekend.</p> <p>Op dit moment heeft de AWZI nog voldoende biologische capaciteit om aan de effluenteisen te kunnen voldoen. Dit komt mede doordat een koolstofbron op één straat van de AWZI wordt gedoseerd. In 2024 is het de verwachting dat dit ook gaat plaatsvinden op de tweede straat. Op deze wijze kunnen wij goed inspelen op de ontwikkelingen rond woningbouw en groei aan aanbod van afvalwater.</p> <p>In de investeringsplanning is het uitgangspunt gehanteerd dat de slibgisting op de AWZI Dronten in bedrijf blijft. Dit op basis van het beleidsuitgangspunt (zoals dat wordt uitgedragen door de Unie van Waterschappen) om locaties waar groen gas geproduceerd kan worden zoveel mogelijk in bedrijf te houden. Ook kunnen wij met het in bedrijf houden van de gisting in de toekomst flexibeler inspelen op de groei in ons gehele beheersgebied</p> <p>In de voorliggende investeringsplanning is nu rekening gehouden met renovatie van de slibgistingsinstallatie op de AWZI Dronten en de vervanging van de WKK. Ook is in de investeringsplanning rekening gehouden met een investering in een definitieve doseerinstallatie voor een koolstofbron. Investerings die betrekking hebben op een eventuele grotere uitbreiding zijn nog niet meegenomen. Er is geen rekening gehouden met eventuele maatregelen ten aanzien van klimaatneutraliteit. In maart 2023 heeft de Algemene Vergadering ingestemd met het beschikbaar stellen van uitvoeringskrediet voor de genoemde investeringen. Naar verwachting zal de oude WKK in 2023 worden vervangen door een tijdelijke WKK. Als in de toekomst de businesscase voor het opwaarderen van biogas naar groengas op AWZI Dronten gunstiger is, door bijvoorbeeld een subsidie, dan kan overwogen worden om groengas te maken. In de begroting is hier nog geen rekening mee gemaakt.</p>				
<i>Tollebeek</i>				
<p>Naar verwachting zal de capaciteit van AWZI Tollebeek in de nabije toekomst moeten worden vergoed om het groeiende aanbod aan afvalwater te kunnen blijven zuiveren. Op dit moment is het nog onduidelijk wanneer deze uitbreiding noodzakelijk is. Dit is mede afhankelijk van wat er in de toekomst gebeurt met het bedrijfsafvalwater op Urk. Op de AWZI Tollebeek speelt het bedrijfsafvalwater een relatief grote rol. Vooralsnog wordt er verwacht dat AWZI Tollebeek het bedrijfsafvalwater zuivert. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen, worden er diverse acties uitgezet. Dit mede in relatie tot de problematiek rond discrepantie, vet problemen en afvalwatertransport. In 2022 is een studie afgerond naar relatief kleine maatregelen om de biologische capaciteit te vergroten. Op basis hiervan is een plan van aanpak opgesteld. Naar verwachting zijn de komende 5 jaar nog geen maatregelen noodzakelijk om de capaciteit te vergroten.</p> <p>In de Investeringsplanning 2023-2026 zijn nog geen middelen opgenomen voor eventuele uitbreiding van de AWZI in de komende jaren, het oplossen van de vetproblemen en het terugwinnen van struviet. In 2024 volgt een update van de stand van zaken voor AWZI Dronten en Tollebeek onder ander met betrekking tot de uitbreiding van de capaciteit en de benodigde middelen hiervoor.</p>				

Lelystad

Voor AWZI Lelystad zijn geen uitbreidingen voorzien. Uitbreiding dan wel ombouw van de AWZI naar een energie- en grondstoffenfabriek wordt voorzien na de planperiode en is afhankelijk van onder meer de ontwikkeling van het vliegveld en groei van het aantal inwoners en de ambities op het gebied van micro- verontreinigingen en grondstoffen. Wel is in de investeringsplanning rekening gehouden met reguliere renovaties (o.a. de beluchting). Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele aanvullende maatregelen ten aanzien van klimaatneutraliteit.

Speciale investering	Programma	Financieel		Planning
AWZI Almere, Fit for the Future	Schoon, gezuiverd water	Nader te bepalen		2024-2027
Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond
Kaders / doelstellingen:				
De kaders voor dit project moeten nog worden vastgesteld door de AV.				
In 2021 heeft de AV bij de vaststelling van de strategie afvalwaterketen besloten om voor de AWZI Almere een voorkeursvariant uit te werken, waarbij de capaciteit van de AWZI wordt uitgebreid door het ombouwen van een nabezinktank naar een voorbezinktank en het realiseren van een slibgisting waarin biogas wordt geproduceerd dat vervolgens wordt opgewerkt naar groen gas. Tevens is in deze variant voorzien in het verdergaand zuiveren van microverontreinigingen (o.a. medicijnresten) en CO ₂ - en terugwinning van fosfaat / struviet.				
Bij de besluitvorming in juli 2021 was de inschatting dat deze uitbreidingsvariant kostenneutraal kon worden gerealiseerd. In hoofdstuk 2 (paragraaf 2.4) is reeds toegelicht dat recente inzichten een kostenstijging laten zien.				
Naar verwachting vindt in september 2023 beeldvorming plaats over de nieuwe inzichten in relatie tot de uitbreiding van de AWZI Almere en de te maken bestuurlijke keuzes. Vervolgens wordt een voorstel voor de uitvoering aan de Algemene Vergadering voorgelegd. Rond verdergaande klimaatneutraliteit wordt in 2025 een voorstel verwacht.				

Speciale investering	Programma	Financieel		Planning
AWZI Zeewolde, cellulose	Schoon, gezuiverd water	2.600.000 Uitvoeringskrediet		2023-2025
Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	X Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond
Kaders / doelstellingen:				
De kaders voor dit project zijn vastgesteld door de AV.				
In de Algemene Vergadering van 20 december 2022 is besloten tot het beschikbaar stellen van een uitvoeringskrediet om de fijnzeef te realiseren. Hiertoe wordt eerst de basisvariant gebouwd om de capaciteit van de AWZI te vergroten. De uitvoering hiervan loopt vertraging omdat de aanvraag voor extra netcapaciteit is afgewezen door Liander. Het waterschap is in overleg over mogelijke oplossingen.				
Na een definitief positief besluit van de papierproducent en na afronding van het traject dat de cellulose als grondstof kan worden aangemerkt kan de investering in de opwerking (hygiënisatie) volgen. Hiertoe wordt t.z.t. een business case opgesteld en wordt een voorstel geagendeerd in de Algemene Vergadering.				

Speciale investering	Programma	Financieel		Planning
Oostvaardersdijk	Waterveiligheid	Nader te bepalen		
Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:

De kaders voor dit project moeten nog worden vastgesteld door de AV.

Bij de kust van Lelystad ligt de Oostvaardersdijk die op basis van de definitieve beoordeling versterkt moet worden. Omdat we met zekerheid zijn geprogrammeerd op het landelijke programma kunnen we met deze versterking starten in 2027. Gezien de samenhang met de ontwikkeling van Lelystad Waterfront Kust, een project van gemeente Lelystad voor de ontwikkeling van de kust, wordt nader onderzocht hoe groot de versterkingsopgave daadwerkelijk is. Het gebiedsproces in combinatie met de werkelijke opgave kan leiden tot andere keuzes ten aanzien van de versterking en dus consequenties hebben voor de begroting.

3.4. Reguliere (vervangings)investeringen

Hieronder wordt per programma op hoofdlijnen ingegaan op de belangrijkste mutaties in de reguliere (vervangings)investeringen, die zijn doorgevoerd bij de actualisatie van de investeringsplanning.

In het algemeen kan gezegd worden dat de prijsontwikkeling voor investeringen in de huidige marktomstandigheden lastig zijn in te schatten. In de komende tijd kan dit (meer dan voorheen) effect hebben op de hoogte van investeringsbedragen.

Programma Bestuur en Omgeving

Geen investeringen.

Programma Waterveiligheid

- *Draineren dijken*

Afgelopen jaren is geconstateerd dat het onderbeloop van de Zuidermeerdijk en de Eemmeerdijk steeds natter worden. Eerder werden deze stroken grond verpacht, maar door de vernatting is dit niet mogelijk en zorgen natte plekken voor problemen bij het maaionderhoud door het waterschap. Het aanbrengen van drainage moet de problemen verhelpen en draagt tevens bij aan de waterveiligheid.

- *HWBP-projecten*

De planning van de HWBP-projecten zijn gebaseerd op de landelijke HWBP-programmering.

Programma Voldoende en gezond Water

- *Pompinstallatie Zuider-D-tocht*

Op basis van het AV besluit van 7 maart 2023 is rekening gehouden met het realiseren van een pompinstallatie in de Zuider D-tocht. In 2005 is besloten om de percelen aan de Sloefweg aan te sluiten op de Bomentocht. Hierdoor nam de hoeveelheid water die door de Bomentocht moet worden afgevoerd toe. Dit maakt dat water uit de Zuider-D-tocht in natte omstandigheden minder goed weg kan. De percelen aan de Zuider-d-tocht hebben daarnaast te maken met relatief sterke bodemdaling. De combinatie maakt dat de percelen aan de Zuider-D-tocht een relatief grote kans op wateroverlast hebben. Daarom is behoefte aan een pomp in de Zuider-D-tocht.

- *Kroosreiniger inlaat Lemmer*

Deze investering is nieuw opgevoerd voor 2024. Doordat de begroeiing van waterplanten in het IJsselmeer flink is toegenomen raakte het rooster aan de inlaatzijde snel verstopt. Eerdere jaren werd het rooster dagelijks handmatig schoongemaakt maar dat is inmiddels niet meer genoeg. Op dit moment is het rooster verwijderd omdat de inlaat anders niet voldoende werkt. Hierdoor komt veel materiaal (drijfvuil en afgestorven waterplanten) door de inlaat naar binnen. Dit is onwenselijk. Om eventuele zwemmers en recreanten te waarschuwen voor de inlaat zijn extra waarschuwingsborden en een drijflijn geplaatst.

- *Aflaatwerk Larservaart AW2320*

Deze investering is na heroverweging vervallen. Er is kritisch gekeken naar het gebruik van het aflaatwerk in de afgelopen jaren. Er zal klein bouwkundig onderhoud plaatsvinden zodat het aflaatwerk weer een aantal jaar mee kan. Het onderhoud wordt uit de exploitatiebegroting uitgevoerd.

- *Stuw Venetocht*

Deze investering is nieuw opgevoerd voor 2025. De handmatig bediende stuw functioneert niet goed meer doordat de houten damwanden aan de zijkant van de schuif naar binnen zijn gedrukt. Uit nadere inspecties is gebleken dat de damwand van de stuw én de damwand van de aangrenzende oever niet meer in goede staat verkeren. De damwand van de stuw en van de oeverbeschoeiing moeten vervangen worden. De RVS schuifstuw en het krooshek worden hoogstwaarschijnlijk hergebruikt.

- *Stuw Ramstocht ST4898 (€250k, was €200k) en Stuw Ramstocht ST4760 (nieuw)*

Beide stuwen zijn bouwkundig gezien aan het eind van hun levensduur en vervanging is gepland in 2027. Vanuit hydrologisch oogpunt moeten de stuwen, die nu nog handmatig bediend worden, geautomatiseerd worden. De kostenstijging heeft voornamelijk te maken met de forse stijging van de staalprijs.

- *Vernieuwen Duiker Wrakken/Ruttensetocht 2025-2026*

Uit hydrologisch oogpunt blijkt dat de huidige duiker te smal is. De nieuwe duiker krijgt een diameter van 2 meter en daarmee is het watersysteem weer op orde. De raming van de investering is verhoogd. Dit heeft te maken met de forse inflatie, met name de hoge staalprijs heeft invloed op de prijsontwikkeling.

- *Vervangen installatie gemaal Wortman (verschoven vanuit 2022)*

In 2022 is nog geen uitvoering gegeven aan de vervanging van de installatie. In 2023 zal dit verder opgepakt worden.

Programma Schoon, Gezuiverd Water

Binnen het programma Schoon, gezuiverd water is een aantal investeringen doorgeschoven vanuit 2022 naar 2023 (persleiding 900 in de NOP en een ijzerchloride doseerinstallatie op de AWZI Tollebeek) en is de renovatie van enkele rioolgemaal verschoven in de tijd. Daarnaast is de investeringsraming voor een aantal projecten geactualiseerd qua prijsniveau.

Aan het eind van de planperiode (in het nieuwe begrotingsjaar 2027) is een zestal renovaties van rioolgemaal opgevoerd. In 2026/2027 zijn ook de vervanging van de beluchtingsplaten van de AWZI's Zeewolde en Tollebeek toegevoegd als nieuwe investering. De levensduur van deze beluchtingsplaten is op voorhand lastig in te schatten, maar op basis van een uitgevoerde verschuldruk-analyse is de verwachting dat vervanging nodig is aan het eind van de planperiode.

Verder zijn in de planperiode de volgende nieuwe investeringen opgevoerd:

- *Persleiding PL-228*

Deze investering is nieuw opgevoerd en betreft het realiseren van een nieuwe persleiding in Almere voor afvalwatertransport (2024/2026). Hiermee wordt het afvalwatersysteem robuuster waardoor het risico op calamiteiten aanzienlijk wordt verminderd. Tegelijkertijd wordt er met deze investering geanticiperd op de vervangingsopgave van deze leiding en gebiedsontwikkelingen. Met de gemeente vindt nog overleg plaats over verdeling van kosten.

- *Verlegging Persleiding Singel/Schelpenhoek op Urk, fase 1*

In de investeringsplanning is deze investering nieuw opgevoerd voor 2024. De toekomstige verbreding van de Staartweg in Urk heeft tot gevolg dat persleiding 880 (vanaf Urk naar AWZI Tollebeek) onder het wegdek komt te liggen. Dit heeft een negatieve impact op de beheerbaarheid en het uitvoeren van onderhoud van die leiding. Tegelijkertijd ontstaan er ongewenste verkeerssituaties bij eventuele toekomstige vervangings- en reparatiewerkzaamheden, zoals volledige afsluiting van de Staartweg. Deze investering is bedoeld om een gedeelte van PL-880 te reconstrueren en te verleggen zodat deze ook in de toekomst onderhoudbaar en beheersbaar blijft waarbij de impact op de omgeving zo laag mogelijk blijft. De nieuwe persleiding zal in gebruik worden genomen wanneer het gehele tracé is verlegd (t/m fase 3).

- *AWZI Dronten vervangen dakbedekking*

Uit een inspectie is gebleken dat de dakbedekking van het bedrijfsgebouw en het slibverwerkingsgebouw het einde van hun levensduur hebben bereikt. Tegelijkertijd zijn er diverse schades geconstateerd. Dit leidt ertoe dat de dakbedekking vervangen dient te worden om hoge correctieve gevolgcosten te voorkomen. De vervanging is gepland in 2024.

- *AWZI Tollebeek: revisie harkroosters*

Het ontvangwerk van AWZI Tollebeek is voorzien van een harkroostervoorziening. Deze installatie zorgt voor de verwijdering van (grof)vuil uit het binnen komende afvalwater. Uit een opname blijkt dat de installatieconditie de afgelopen jaren steeds verder is gedaald. Tegelijk is vastgesteld dat het einde van de technische levensduur is bereikt. De vervanging is gepland in 2025.

- *AWZI Tollebeek: vervangen afdek voorbezinktank*

De voorbezinktank van AWZI Tollebeek is voorzien van een drijvende afdekking ter bestrijding van geuroverlast. De technische staat van deze afdekking is onder een aanvaardbaar niveau gedaald en moet vervangen worden. Dit resulteert in veiligheidsrisico's bij onderhoudsactiviteiten die 2-3 maal per jaar

plaatsvinden om drijfslagophoping te beheersen. De vervanging van de afdekking is nu gepland voor 2025-2027. Tegelijkertijd kunnen optimalisaties plaatsvinden aan het zuiveringsproces door het pompproces van de drijfslag te verbeteren naar de Ephyra installatie.

- *Nationaal Groeifonds (Dex-filter en Biophree)*

Op basis van het AV besluit van november 2022 is in de investeringsplanning rekening gehouden met investeringen in een DEX-filter op de AWZI Lelystad en de toepassing van Biophree-technologie (Ultra laag fosfaat zuiveren en terugwinnen) op de AWZI Lelystad/Almere. De kapitaallasten zijn meegenomen vanaf het jaar 2027. Dit is een jaar later dan aangekondigd in het AV voorstel van november, maar op basis van de meest recente inschattingen is dit realistischer.

Programma Financiën, Organisatie en Informatie

- *Diverse investeringen aan kantoorpanden en installaties*

Conform de in 2022 vastgestelde kaders beheer en onderhoud kantoorpanden zijn de onderhoudsactiviteiten conform NEN 2767 ingepland. Dit onderhoud is conform geldende normering en voorziet ons van tijdig inzicht en planmatig onderhoud van onze installaties in de kantoren van het Waterschap. Nieuw op de planning zijn de garagedeuren en tourniquet hoofdentree, serverruimte en koudeopwekking, luchtbehandelingsinstallatie dakventilatoren hoofdkantoor, schuifpoort, warmte koude opwekking en luchtbehandeling regiokantoor Emmeloord en daken vervangen regiokantoren.

- *Laadfaciliteiten kantooromgeving*

Vanwege toenemende aantallen elektrische auto's van zowel werknemers, bezoekers als ons leasewagenpark en doelen in de energiestrategie zijn extra laadfaciliteiten nodig.

- *Kantoor- en procesautomatisering*

De afgelopen jaren is gewerkt aan een eenduidige inrichting van de infrastructuur voor proces automatisering. De inrichting is momenteel in hoge mate gestandaardiseerd, waardoor het mogelijk is om de vervangingen projectmatig en gepland uit te voeren. De geplande vervanging volgt de reguliere levensduur voor servers, vaste werkplekken en netwerkkapapparaat. In de investeringsplanning zijn hiervoor de investeringen Werkplekken besturingssystemen proces automatisering en Server- en netwerkkapapparaat proces automatisering opgenomen in 2026-2027. Daarnaast is er voor 2026 & 2027 een investering opgenomen voor de Vervanging van het netwerk voor kantoorautomatisering. Deze is volgend op de eerdere investering van 2020.

4. Demografische en economische kengetallen

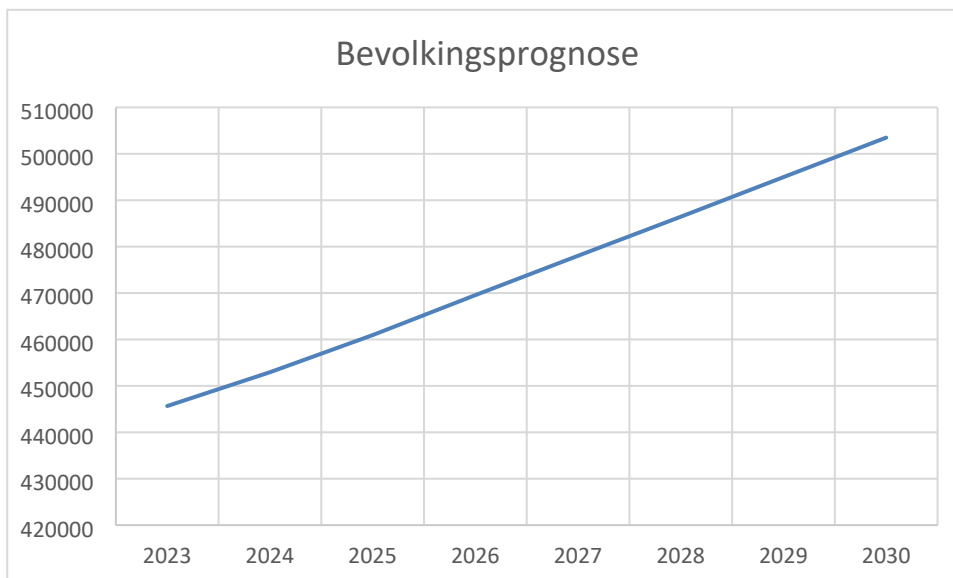
In dit hoofdstuk worden de sociaaleconomische ontwikkelingen voor de komende periode geschetst. Het gaat om variabelen die van invloed zijn op het begrotingsvolume en de tarieven.

4.1. Demografische cijfers

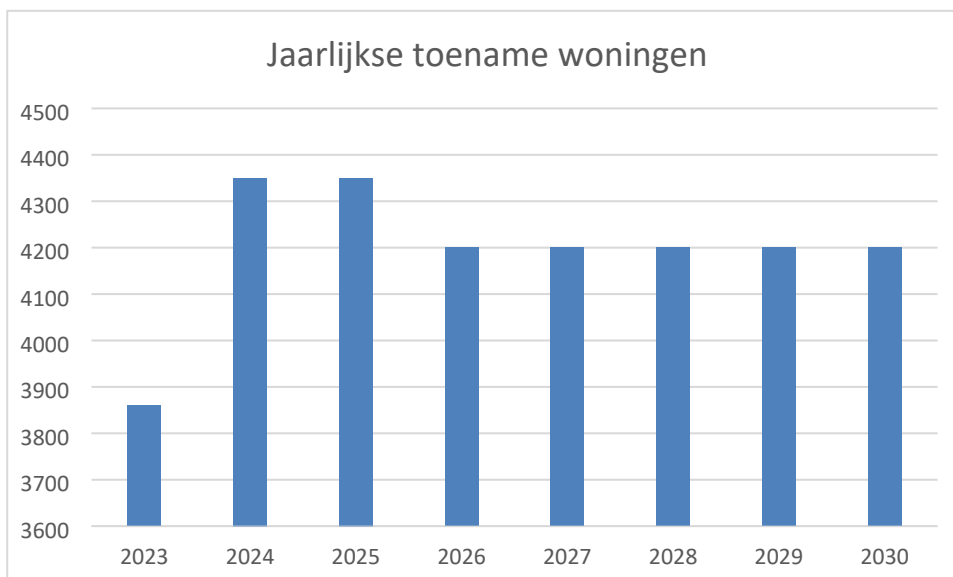
Ontwikkeling wooneenheden

Het aantal inwoners van ons beheergebied zal naar verwachting de komende jaren blijven toenemen. Rekening houdend met de versnelde woningbouwplannen tot 2030 komen er in de provincie Flevoland tot 2030 jaarlijks rond de 8.000 inwoners bij. Vanaf 2030 tot 2050 neemt de groei langzaam af van een toename van rond de 7.000 inwoners in 2040 naar een toename van rond de 6.000 inwoners in 2050.

Deze bevolkingsprognose is een voorspelling van de ontwikkeling van de Flevolandse bevolking. Hierin wordt rekening gehouden met de woningbouwambities van de provincie en gemeenten naar aanleiding van de vraag vanuit de Tweede Kamer om 100.000 woningen in Flevoland te kunnen bouwen (motie Koerhuis over 100.000 woningen en moties Amhaouch en Terpstra over Deltaplan Noordelijk Nederland).

Figuur 4.1 Bevolkingsprognose 2023-2030, bron: provincie Flevoland, Beleid en Onderzoek

Figuur 4.2 Jaarlijkse toename aantal woningen 2023-2030, bron: provincie Flevoland, Beleid en Onderzoek

De groeiprognozes van de wooneenheden, de basis voor de watersysteemheffing ingezetenen, worden gebaseerd op gegevens van GBLT. De geactualiseerde cijfers van GBLT laten een groei zien van 2.900 wooneenheden voor het jaar 2024. Het waterschap hanteert deze inschatting, die GBLT heeft gemaakt op basis van hun ervaringscijfers. Deze inschatting ligt lager dan de prognose van de provincie Flevoland, die ruimer rekening houdt met de realisatie van (ambitieuze) woningplannen in ons gebied.

Ontwikkeling WOZ-waarde

In het gehele beheergebied is de laatste jaren een duidelijke stijging in de WOZ-waarden zichtbaar. De WOZ-waarde is gebaseerd op de waarden van de objecten op een peildatum. In de volgende tabel is de gemiddelde WOZ-waarde per gemeente zichtbaar t/m peildatum 1-1-2021.

Gemeente	Peildatum 1-1-2019	Peildatum 1-1-2020	Peildatum 1-1-2021
Almere	251	276	310
Lelystad	211	228	259
Dronten	244	260	284
Zeewolde	289	305	332
Urk	239	259	293
Noordoostpolder	227	239	262

Tabel 4.1 gemiddelde WOZ-waarde per gemeente x 1.000, bron: Waarderingskamer

Voor het belastingjaar 2023 (waardepeildatum 1-1-2022) is in de B&MR 2023-2026 uitgegaan van een WOZ-waardestijging van 12%, waar inmiddels bekend is dat deze hoger uitkomt op 18,5%. In deze Kadernota hebben we deze uitkomst verwerkt.

Voor de eerste jaarschijf van deze Kadernota (het jaar 2024) zal het gaan om de peildatum 1 januari 2023. In de zomer van 2023 rapporteert de waarderingskamer hierover eerste verwachtingen. Vooralsnog is deze WOZ-waardestijging door GBLT bepaald op 5%, deze inschatting nemen we eveneens mee in deze Kadernota.

4.2. Economische groeicijfers

Economische groei

Ondanks stevige tegenwind blijft de economie, aldus het Centraal Planbureau, groeien in 2023 en 2024, zij het minder hard dan de afgelopen jaren. In 2022 is dankzij een sterk vierde kwartaal een recessie uitgebleven en is de economie met 4,5% gegroeid. In 2023 is de verwachte bbp-groei 1,6%, waarna het groeicijfer lager is in de periode van deze Kadernota, 2024-2027.

De groeicijfers in 2023 en 2024 liggen slechts licht onder het pre-coronagemiddelde (2,1% over de periode 2014-2019). Dit is opmerkelijk gezien diverse drukkende factoren zoals de energiecrisis, opgelopen producenten- en consumentenprijzen en een afkoelende wereldeconomie. De jaren 2025 en verder laten wel lagere groeicijfers zien.

Over het jaar 2020 en 2021 zijn specifieke gegevens bekend voor provincie Flevoland (dat grotendeels overlapt met ons beheergebied). Deze gegevens laten zien dat de Flevolandse economie in 2020 significant beter presteerde en in 2021 ongeveer gelijk presteerde aan het landelijk gemiddelde. Het lijkt daarmee aannemelijk om te verwachten dat de economische groei in het beheergebied niet minder zal zijn dan de voorspelde groei van het BBP voor heel Nederland, ook gezien de aard en omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen in ons gebied.

Economische groei	2022	Verwachting 2023	Verwachting 2024	Verwachting 2025	Verwachting 2026	Verwachting 2027
BBP Nederland (CPB)	4,5%	1,6%	1,4%	1,1%	1,1%	1,1%

Tabel 4.2 economische groei als stijging van BBP in %. Bron: Centraal Economisch Plan 2023, Centraal Planbureau

Inflatie

De consumentenprijsindex (cpi-inflatie) in Nederland is tussen september 2022 en februari 2023 gedaald van 14,5% naar 8,0%. De inflatie blijft daarmee nog hoog. Het Centraal Planbureau geeft aan dat de kerninflatie (een inflatiecijfer zonder energie, voeding en alcohol/tabak), ook de komende tijd een opwaartse bijdrage zal leveren aan het inflatiecijfer. De loongroei versnelt in de huidige roerige tijden op de arbeidsmarkt. Vakbonden eisen momenteel hogere lonen om de hoge inflatie te compenseren. Het CPB verwacht dat de hoge looneisen en -afspraken de komende tijd zullen aanhouden; hiermee compenseert de cao-loonontwikkeling voor huishoudens gedeeltelijk de uitzonderlijk hoge inflatie van 2022. Voor alle inflatiecomponenten geldt dat de CPB-raming met veel onzekerheid omgeven is.

In de volgende tabel is de consumenteninflatie (volgens CBP en volgens CNB), de werkelijke GWW-index (volgens CBS) en de ontwikkeling van de loonvoet sector overheid (volgens CPB) opgenomen.

	2022	Verwachting 2023	Verwachting 2024	Verwachting 2025	Verwachting 2026	Verwachting 2027
Consumenteninflatie (t.o.v. 1 jaar eerder) Centraal Planbureau	10,0	3,0	3,1	2,5	2,4	2,3
Consumenteninflatie (t.o.v. 1 jaar eerder) De Nederlandsche Bank HICP	11,5	4,9	5,0	Geen prognose	Geen prognose	Geen prognose
GWW-index (werkelijk in januari t.o.v. 1 jaar eerder) Centraal Bureau voor de Statistiek	11,3	13,7 (werkelijk)	Geen prognose	Geen prognose	Geen prognose	Geen prognose
Loonvoet sector overheid (t.o.v. 1 jaar eerder) Centraal Planbureau	6,5	4,0	5,2	5,8	4,8	4,2

Tabel 4.3 consumenteninflatie, GWW-index en loonvoet sector overheid o.b.v. CPB, DNB en CBS.

Voor het waterschap is niet de consumentenprijsindex een leidende indicator, maar de index voor Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW). Van deze index geen verwachting beschikbaar. Zichtbaar is dat index langer hogere inflatie kent dan de cpi. Bijvoorbeeld in één kwartaal (januari 2023 t.o.v. oktober 2022) al een stijging van 4,4%. Het waterschap kent veel meerjarige contracten. Zoals in het AV-voorstel van de jaorstukken opgenomen temperde dit in 2022 de prijsontwikkeling enigszins. Dat betekent dat de inflatie, die in 2022 al zichtbaar was, bij hernieuwing van contracten in latere jaren een 'inhaal' kent uit het voorgaande jaar. Om die reden hanteren we 5% voor het jaar 2024, wat aansluit bij de inflatieverwachting van DNB.

De loonvoet voor de sector overheid is in 2024 5,2% en over de jaren 2025-2027 gemiddeld 4,9%. Dit ligt hoger dan de huidige B&MR. Deze raming van het Centraal Planbureau is in deze Kadernota verwerkt.

Rente

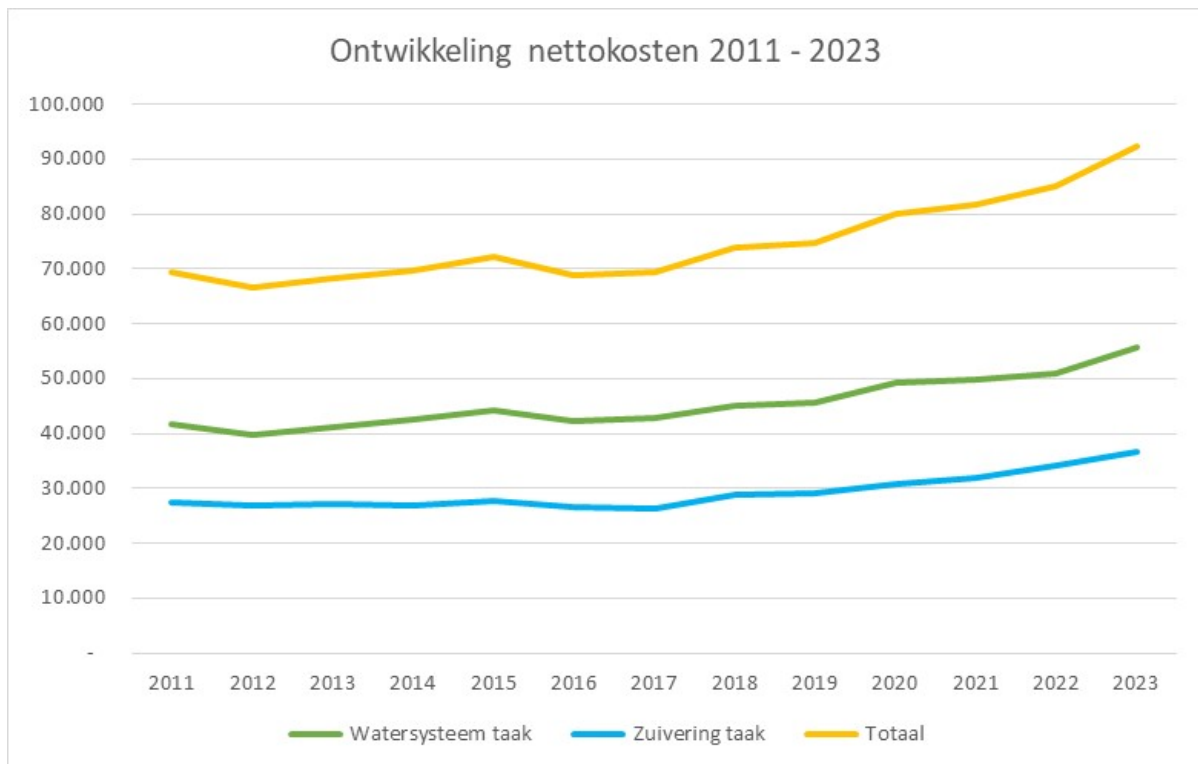
Na een periode met historisch lage rentes, is de rente het afgelopen jaar gestegen. De beleidsrentes van de ECB zijn stapsgewijs omhoog gegaan. De ECB wil de inflatie bestrijden, het inflatiedoel van de ECB is een inflatie van 2% op de middellange termijn. Vooralsnog hebben de rentestijgingen geen snelle of grote impact op het inflatiecijfer. De verwachting van verdere renteverhogingen, zoals in mei 2023 ook aangekondigd door Lagarde (ECB), stuwt de korte rente echter wel omhoog. Bij verdere verhogingen van de rente ontstaat op middellange termijn wel het risico op economische krimp, waarmee de inflatie weer zal dalen. Onzekerheid op financiële markten zorgt echter ook voor onzekerheid over de verwachtingen voor de rente.

In de kadernota is op basis van deze marktontwikkelingen uitgegaan van een rente op nieuwe langlopende leningen van 3,25%. De korte rente wordt in de kadernota begroot op 3,5%.

	B&MR 2023-2026	KN 2024-2027
Korte rente	1,0%	3,50%
Lange rente (10 jaars)	3,0%	3,25%

Tabel 4.4 Rente

5. Historisch perspectief

Figuur 5.1 Ontwikkeling nettokosten van de watersysteeltaak, de zuiveringstaak en het totaal vanaf 2011 tot en met 2023

Figuur 5.2 Procentuele kostenontwikkeling van de watersysteeltaak, de zuiveringstaak het totaal en de Consumenten Prijs Index vanaf 2011 tot en met 2023, met 2011 als referentiejaar

6. Uitwerking tariefscenario

Schulden- en reservebeleid

Voor het uitwerken van het tariefscenario zijn de uitgangspunten uit het schulden- en reservebeleid van toepassing. Het schulden- en reservebeleid is eind 2022 herzien en vastgesteld. Het gaat hierbij in het bijzonder om de inzet van de egalisatiereserve. De belangrijkste uitgangspunten die vastliggen in het reservebeleid zijn:

- De egalisatiereserve wordt ingezet voor een gematigde lastenontwikkeling en de inzet hiervan wordt met oog voor de toekomst vormgegeven.
- De inzet van de egalisatiereserve is zodanig, dat er aan het eind van de planperiode evenwicht is tussen de nettokosten en de belastingopbrengsten. Met andere woorden: er is aan het einde van de planperiode geen "gat" tussen nettokosten en belastingopbrengsten. Een eventueel "gat" is acceptabel, onder de voorwaarde dat de resterende omvang van de reserve voldoende groot is om het "gat" in de jaren na de planperiode te overbruggen zonder daarbij grote sprongen te hoeven maken in de tariefsontwikkeling.
- Om ook in de jaren na de planperiode eventuele pieken in kosten op te vangen, bedraagt het minimum van de egalisatiereserve 3% van de nettokosten per taak aan het eind van de planperiode.
- De gewenste totale omvang van de reserves ligt tussen de 25% en 40% van de netto begrotingsomvang aan het eind van de planperiode. Deze gewenste omvang is afgeleid van de gewenste omvang van de totale schulden.

Tariefscenario

In de paragraaf Tariefscenario op pagina 11 van deze kadernota zijn de uitgangspunten van het tariefscenario weergegeven. Samengevat is dit:

- Toekomstbestendigheid is uitgangspunt, maar meerjarenperspectief is onzekerder. De meerjarenraming is indicatief.
- Kostenstijgingen ervaren we nu. In 2023 ligt de belastingopbrengst onder het werkelijke kostenniveau. Dit betekent dat we qua tarief nog een achterstand in te halen hebben om de begroting kostendekkend te maken.
- Effect van inzet reserves is beperkt.
- Tariefscenario met oog voor de toekomst. Dit betekent een hogere stijging van de heffingsopbrengst voor de watersysteemtaak in 2024 en een lagere procentuele toename in de jaren daarna. Voor de zuiveringstaak is een gelijkmatige stijging mogelijk.
- Het streven is om de lastendrukstijging onder de 10% te houden.
- Rekening houden met aanvullende kosten voor de uitbreiding en renovatie AWZI Almere voor de bepaling van het zuiveringstarief.
- Verplichte nieuwe kostentoedelingsverordening leidt tot hoger kostenaandeel voor gebouwd.

Op basis van de kostenramingen in deze kadernota ligt het kostenniveau in 2027 rond de € 118 miljoen. Het schulden- en reservebeleid stelt dat de reserve tussen de 25% en 40% van het netto kostenniveau moet zijn. Dit betekent dat de reserve eind 2027 minimaal € 29,5 miljoen moet bedragen. Dit maakt dat het inzetten van reserves voor het matigen van de tariefsontwikkeling slechts in beperkte mate mogelijk is.

Cijfermatige uitwerking tariefscenario

Hieronder wordt achtereenvolgend het tariefscenario voor zowel de zuiveringstaak als de watersysteemtaak cijfermatig uitgewerkt. Daarbij is voor de watersysteemtaak ook ter informatie de alternatieve variant in beeld gebracht die het college heeft overwogen. De gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op de huidige inzichten en daarom indicatief. In de periode na vaststelling van de kadernota en voor vaststelling van de begroting en meerjarenraming wordt nog een aantal bestuursbesluiten verwacht en zullen mutaties ontstaan in autonome ontwikkelingen (zoals energietarieven, aanvullende inzichten rondom inflatie). De definitieve tarieven worden op basis van de cijfers van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 bepaald.

Zuiveringstaak

De huidige meerjarenraming 2024-2026 gaat voor de zuiveringstaak uit van een jaarlijkse stijging van het tarief met € 2,00 tot € 3,00 per jaar. In de paragraaf Financiële opgave van deze kadernota is te zien, dat de totale kostenontwikkeling van de zuiveringstaak in de komende jaren hoger uitvalt dan de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 (ca € 4 miljoen in 2026). Op basis van de kostenontwikkeling, de (beperkt) mogelijke inzet van de reserves en de verwachte bestuursbesluiten komt de tariefsontwikkeling voor de zuiveringstaak uit op +€ 4,- per jaar (in 2024 komt dit overeen met 6,1%).

Tariefscenario en inzet egaliseringsreserve	Tariefsontwikkeling 2024	Tariefsontwikkeling 2025-2027	Inzet reserve 2024	Inzet reserve 2025-2027	"Gat" in 2027: Saldo kosten/heffingen in 2027 in miljoen euro's (negatief: kosten < heffing)	Voldoet aan reservebeleid
Kadernota	+€ 4,00	+€ 4,00	0,8	-0,3	1,1	✓
Stand egaliseringsreserve bij aanvang planperiode (excl resultaat 2023): € 4,8 mln						

Tabel 6.1 Uitwerking tariefscenario voor de zuiveringstaak

Watersysteemtaak

Voor de watersysteemtaak wordt het tariefscenario uitgedrukt in een percentage stijging van de heffingsopbrengst. Dit doen we omdat, in tegenstelling tot de zuiveringstaak, de watersysteemtaak bestaat uit een meerdere verschillende tarieven die vanwege mutaties in eenheden nooit allemaal met eenzelfde percentage stijgen. Voor de watersysteemtaak zijn twee varianten in beeld gebracht. De eerste is gebaseerd op het tariefscenario uit de huidige B&MR 2023-2026 en gaat uit van een gelijkmatige stijging van de heffingsopbrengst in de hele planperiode. Op basis van het voorliggend meerjarenperspectief van de kadernota zou dit een stijging met zich meebrengen van 9% per jaar. De tweede variant gaat uit van een hogere stijging in 2024 en vervolgens een lagere procentuele toename in de jaren daarna. Op basis van de huidige meerjarenraming is dan een tariefsontwikkeling mogelijk, die in 2024 uitgaat van een stijging met 13% en 7% voor de jaren daarna.

Tariefscenario en inzet egaliseringsreserve	Tariefsontwikkeling 2024	Tariefsontwikkeling 2025-2027	Inzet reserve 2024	Inzet reserve 2025-2027	"Gat" in 2027: Saldo kosten/heffingen in 2027 in miljoen euro's (negatief: kosten < heffing)	Voldoet aan reservebeleid
Variante 1: Kadernota +9%	+9%	+ 9%	3,5	-3,1	3,8	✓
Variante 2: Minder krapte in de toekomst	+ 13%	+7%	1,4	-2,7	-2,4	✓
Stand egaliseringsreserve bij aanvang planperiode (excl resultaat 2023): € 4,8 mln						

Tabel 6.2 Uitwerking twee varianten van het tariefscenario voor de watersysteemtaak

Wat bij zowel de zuiveringstaak als de watersysteemtaak opvalt, is dat er in 2024 een deel van de egaliseringsreserve ingezet wordt, en dat er in latere jaren sprake is van een dotatie aan de reserve (een negatieve inzet). Dit komt voort uit de uitgangspunten van het reservebeleid. Het college heeft ervoor gekozen om een tariefscenario voor te leggen met oog voor de toekomst. Dus voor de watersysteemtaak te kiezen voor een variant waarin de reserveinzet in 2024 beperkt is waardoor ook de dotatie in 2027 lager kan zijn. Daarnaast leidt een tegenvaller in de variant die meerjarig uitgaat van 9%, voor bepaalde categorieën belastingbetalers al gauw tot een stijging van de lastendruk van meer dan 10% in enig jaar en dat acht het college niet wenselijk.

Samengevat, het tariefscenario leidt tot:

- Watersysteemtaak: in 2024 een stijging van de heffingsopbrengst rond de 13%, voor de jaren daarna een stijging tussen de 5,5% en 9,5%.
- Zuiveringstaak: een stijging van het tarief met € 4,- in 2024, voor de jaren daarna een stijging tussen de +€ 2,00 en +€ 6,50 per jaar.

Indicatieve lastendrukontwikkeling

In onderstaande tabel is weergegeven wat de lastendrukontwikkeling is voor de verschillende categorieën belastingbetalers in 2024 bij het gekozen tariefscenario. Daarin is de ontwerp Kostentoedelingsverordening 2023 verwerkt. Deze nieuwe kostentoedeling heeft aanzienlijke effecten op de lastendrukontwikkeling per categorie. Voor de volledigheid is daarom bij de lastendrukontwikkeling ook weergegeven hoe deze eruit ziet voor de jaren 2025 en verder (waarin deze eenmalige effecten van de kostentoedeling niet aanwezig zijn).

Categorie	Lastendrukontwikkeling 2024 Systeem: +13% Zuivering +4,-	Lastendrukontwikkeling 2025 en verder Systeem: +7% Zuivering +4,-
Eenp. huishouden zonder eigen woning	-0,2%	5,4%
Eenp. huishouden met eigen woning	9,9%	5,9%
Meerp. huishouden zonder eigen woning	2,7%	5,6%
Meerp. huishouden met eigen woning	8,6%	5,8%
Agrarisch bedrijf	-4,8%	7,0%
Industrieel bedrijf	7,3%	4,9%
Natuurorganisatie	-0,5%	7,0%
Woningbouwcoöperatie	26,2%	6,5%

Tabel 6.3 Lastendrukontwikkeling van het voorkeurs tariefscenario voor de verschillende categorieën in 2024 en 2025 en verder (indicatief)